

ШУДАРГА ЁС,
ХӨГЖИЛ
ДЭВШИЛД

ШУДАРГА БАЙДЛЫН ҮНЭЛГЭЭНИЙ СУДАЛГААНЫ МЭДЭЭЛЭЛ ЦУГЛУУЛАХ, ТАЙЛАНГ БЭЛТГЭЖ, ҮР ДҮНГ ОЛОН НИЙТЭД МЭДЭЭЛЭЛ ЗӨВЛӨХ ҮЙЛЧИЛГЭЭ

БАГЦ-1: "ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ШУДАРГА
БАЙДЛЫН ТАЛААР ҮЙЛЧЛҮҮЛЭГЧДЭЭС АВАХ
СУДАЛГАА"-НЫ ТАЙЛАН

ТАЛАРХАЛ

Энэхүү судалгааны тайланг “Төрийн байгууллагын шударга байдлын талаар **иргэд, олон нийтээс** авах судалгаа”-ны ажлын гэрээгээр хүлээсэн үүргийн хүрээнд боловсрууллаа.

Энэхүү судалгааны ажлыг хэрэгжүүлэх боломжийг олгосон, судалгааны ажлын явцад үнэтэй зөвлөгөө, удирдамж, мэдээллээр хангасан “Авлигатай тэмцэх газар”-ын хамт олон, төрийн байгууллагуудын хувийн ашиг сонирхол болон хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг бүртгэх, хянах, хадгалах эрх бүхий албан тушаалтнуудад талархал илэрхийлье.

Судалгаанд идэвхтэй хамрагдсан иргэд, олон нийтэд болон мэдээлэл цуглуулах ажлыг чадварлаг гүйцэтгэсэн талбарын судлаачдадаа талархал илэрхийлье.

Та бүхний хичээл зүтгэлээр энэхүү судалгааны ажлын үндсэн мэдээлэл цугларч, амжилттай тайлан бичих боломж бүрдсэн билээ.

Судалгааны мэдээллийг ашиглахтай холбоотой бүх эрхийг “Авлигатай тэмцэх газар” эзэмшинэ. Тайланд дурдагдаж буй үр дүнг АТГ-аас хараат бус байдлаар “Эс Ай Си Эй” ХХК боловсруулсан.

Үр дүнг зөвхөн судалгаанд оролцогчдын үнэлгээний дүнд үндэслэсэн болно.

Судалгааны үр дүнг тухайн байгууллагын хувийн ашиг сонирхол болон хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг бүртгэх, хянах, хадгалах эрх бүхий албан тушаалтан (ЭБАТ), эсхүл авлигын эсрэг үйл ажиллагаа хариуцсан албан тушаалтны үнэлгээ гэж ойлгож болохгүй.

СУДАЛГААНЫ БАГ

Судалгааны багийн ахлагч:

Г.Эрдэнэ (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Дэд захирал, докторант)

Тайлан боловсруулсан:

Э.Должин (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Нийгэм, эдийн засгийн судалгааны хэлтсийн захирал, докторант)

Т.Амаржаргал (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Нийгэм, эдийн засгийн судалгааны хэлтсийн менежер)

Х.Очирбат (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Нийгэм, эдийн засгийн судалгааны хэлтсийн менежер)

Б.Түмэндэлгэржав (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Нийгэм, эдийн засгийн судалгааны хэлтсийн менежер)

Мэдээлэл, цуглуулалтын баг:

Б.Төрцэцэг (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Мэдээлэл цуглуулалт, боловсруулалтын хэлтсийн захирал)

Ө.Халиун (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Мэдээлэл цуглуулалт, боловсруулалтын хэлтсийн менежер)

Б.Оюун-Эрдэнэ (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Мэдээлэл цуглуулалт, боловсруулалтын хэлтсийн менежер)

АГУУЛГА

ТАЛАРХАЛ	2
СУДАЛГААНЫ БАГ	3
ХҮСНЭГТ, ЗУРАГ, ГРАФИКИЙН ЖАГСААЛТ	5
ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ	6
НЭР, ТОМЬЁОНЫ ЖАГСААЛТ	7
ХУРААНГУЙ	8
НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. СУДАЛГААНЫ АРГА ЗҮЙ, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ	9
1.1. ЗОРИЛГО, ЗОРИЛТ	9
1.2. АРГА ЗҮЙН ЗАГВАР, ҮНЭЛГЭЭНИЙ УТГА	9
1.2.1 Үнэлгээний загвар.....	9
1.2.1. Үнэлгээний утга	9
1.2.2. Үнэлгээг тооцох арга	9
1.3. СУДАЛГААНЫ ХАМРАХ ХҮРЭЭ	11
1.4. ТҮҮВРИЙН ХЭМЖЭЭ.....	11
1.5. СУДАЛГААНЫ МЭДЭЭЛЭЛ ЦУГЛУУЛАЛТ, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ	12
1.6. СУДАЛГААГ ХИЙХЭД БАРИМТАЛСАН ЗАРЧИМ.....	13
ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. ГАДААД ШУДАРГА БАЙДЛЫН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ҮР ДҮН	14
2.1. СУДАЛГААНД ОРОЛЦОГЧДЫН ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ.....	14
2.2. ГАДААД ШУДАРГА БАЙДЛЫН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ҮР ДҮН.....	14
2.2.1. Гадаад шударга байдлын ерөнхий үр дүн	14
2.2.2. Авлигын эрсдэлийн индекс.....	18
2.2.3. Авлигын индекс	19
2.3. МОНГОЛ УЛС ДАХЬ АВЛИГА.....	23
2.3.1 Монгол Улс дахь авлигын өнөөгийн нөхцөл байдал	23
2.3.2. Монгол Улс дахь авлигын шалтгаан	26
2.4. АВЛИГАТАЙ ТЭМЦЭХ ГАЗРЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ҮР ДҮН	29
ДҮГНЭЛТ	30
ХАВСРАЛТУУД	32
ХАВСРАЛТ 1. ТҮҮВРИЙН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ХУВААРИЛАЛТ	32
ХАВСРАЛТ 2. ГШБУ – 2023, ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ҮР ДҮН.....	34

ХҮСНЭГТ, ЗУРАГ, ГРАФИКИЙН ЖАГСААЛТ

График 1. ГШБҮ, оноор, байгууллагын төрлөөр, оноогоор.....	15
График 2. Ил тод, хариуцлагатай байдлын индекс, оноор, оноогоор	19
График 3. 2023 оны авлигын эрсдэлийн индекс, байгууллагын төрлөөр, оноогоор	19
График 4. Авлигын индекс, оноор, оноогоор	20
График 5. Авлигын индекс, байгууллагын төрлөөр, оноогоор	20
График 6. Үйлчилгээ авахдаа нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив зэргийг яг аль үед өгсөн, өгөх болсон шалтгаан	21
График 7. Үйлчилгээ авахдаа нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив зэргийг яг аль үед өгсөн бэ?, үйлчлүүлэгчдийн төрлөөр	22
График 8. Үйлчилгээ авахдаа нэмэлт төлбөр, шууд болон шууд бус бэлэг, хандив зэргийг өгөх болсон шалтгаан юу бэ?.....	22
График 9. Үйлчилгээ авахдаа нэмэлт төлбөр, шууд болон шууд бус бэлэг, хандив туслалцаа үзүүлэх болсон шалтгаан юу бэ?, үйлчлүүлэгчдийн төрлөөр	23
График 10. Монгол Улсын авлигын өнөөгийн байдал, оноор	24
График 11. Монгол Улсын авлигын өнөөгийн нөхцөл байдал, үйлчлүүлэгчдийн төрлөөр ..	24
График 12. Монгол Улсын авлигын нөхцөл байдлын талаарх ирэх 2 жилийн төсөөлөл, оноор	25
График 13. Ирэх 2 жилд Монгол Улс дахь авлигын түвшин хэрхэн өөрчлөгдөх вэ?, үйлчлүүлэгчдийн төрлөөр	25
График 14. Монгол Улс дахь авлигын үндсэн шалтгаан, 2023	27
График 15. Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааны үнэлгээ, оноор.....	29
График 16. Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааны үр дүнг хэрхэн үнэлэх вэ?, үйлчлүүлэгчдийн төрлөөр	29
Хүснэгт 1. Хэмжээст утгад шилжүүлэх загвар.....	10
Хүснэгт 2. Давтамж, үнийн дүн бүхий үзүүлэлтүүдийг оноожуулах	10
Хүснэгт 3. Түүврийн хэмжээ.....	11
Хүснэгт 4. Судалгаанд оролцогчдын ерөнхий мэдээлэл.....	14
Хүснэгт 5. ГШБҮ, хамгийн өндөр болон хамгийн бага үнэлгээ авсан байгууллагууд.....	15
Хүснэгт 6. Яамдын ГШБҮ, 2022, 2023 оныг харьцуулсан үнэлгээ, оноогоор	16
Хүснэгт 7. Агентлагуудын ГШБҮ, 2022, 2023 оныг харьцуулсан үнэлгээ, оноогоор.....	16
Хүснэгт 8. Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын ГШБҮ, 2022, 2023 оныг харьцуулсан үнэлгээ, оноогоор.....	17
Хүснэгт 9. Нийслэлийн ЗДТГ болон дүүргүүдийн ЗДТГ-уудын ГШБҮ, 2022, 2023, оноогоор	18
Хүснэгт 10. Монгол Улс дахь авлига хамгийн их тархсан институт, 2023	26
Хүснэгт 11. Тухайн байгууллага дахь авлигыг бууруулах, урьдчилан сэргийлэхийн тулд та юу хийх шаардлагатай гэж үзэж байна вэ?.....	28
Зураг 1. Үнэлгээний арга зүйн загвар.....	9
Зураг 2. Түүврийн хамрах хүрээ, түүврийн хэмжээ	11
Зураг 3. Мэдээлэл цуглуулах үе шат.....	12
Зураг 4. Хяналтын үе шатууд.....	12
Зураг 5. Шударга байдлын үнэлгээний судалгаанд баримталсан зарчим	13

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ

ААНБ	Аж ахуйн нэгж байгууллага
АТГ	Авлигатай тэмцэх газар
ГШБҮ	Гадаад шударга байдлын үнэлгээ
ЗГ	Засгийн газар
ЗДТГ	Засаг даргын Тамгын газар
МЦБХ	Мэдээлэл цуглуулалт, боловсруулалтын хэлтэс
ШБҮ	Шударга байдлын үнэлгээ
ЭБАТ	Эрх бүхий албан тушаалтан

НЭР, ТОМЬЁОНЫ ЖАГСААЛТ

“Авлига” гэж Авлигын эсрэг хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.1-д заасныг;

“Шударга байдлын үнэлгээ” гэж тухайн байгууллагын гадаад шударга байдлын үнэлгээ, дотоод шударга байдлын үнэлгээ, бодлогод оролцогчдын үнэлгээ, авлигын эсрэг үйл ажиллагааны үнэлгээнд үндэслэсэн нийт үнэлгээг;

“Шударга байдлын үнэлгээний судалгаа” гэж гадаад шударга байдлын үнэлгээ, дотоод шударга байдлын үнэлгээ, бодлогод оролцогчдын үнэлгээг хийхээр зохион байгуулж буй судалгааны нийлбэр цогцыг;

“Гадаад шударга байдал” гэж тухайн байгууллагын шударга байдалд үйлчилгээ авсан иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллагын төлөөллийн өгч буй үнэлгээг;

“Төрийн үйлчилгээ” гэж төрийн байгууллага, төрийн албан хаагчаас хууль тогтоомжид заасан чиг үүрэг, бүрэн эрхийн хүрээнд иргэд, бусад байгууллагад үзүүлж буй аливаа үйлчилгээг тус ойлгох юм.

ХУРААНГУЙ

Төрийн байгууллагуудын гадаад шударга байдлын үнэлгээний судалгаанд яам, агентлаг, аймаг, нийслэл, дүүргийн Засаг даргын Тамгын газруудаар үйлчлүүлсэн 10,780 иргэд, аж ахуй нэгжийн төлөөлөл хамрагдсан болно.

2023 оны хувьд агентлагуудад Төрийн цахим үйлчилгээний газар, Ойн газар, Шүүхийн шинжилгээний ерөнхий газар тус бүр нэмэгдэж буйгаараа онцлог юм.

Судалгаанд оролцогчдыг хүйсийн байдлаар нь авч үзвэл 47.3 хувийг эрэгтэй, 52.7 хувийг эмэгтэйчүүд бүрдүүлж байна.

2023 оны ГШБҮ 72.8 оноотой байгаа нь өмнөх оны дундажтай харьцуулахад 2.3 оноогоор өссөн үзүүлэлт ажээ. Энэхүү өсөлтөд авлигын индекс 5.3, авлигын эрсдэлийн индекс 7.9 оноогоор тус тус өссөн нь ихээхэн нөлөөлсөн байна. Судалгаанд оролцсон төрийн байгууллагуудаас “Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газар” 25.6 оноогоор өсөж хамгийн өндөр өсөлтийг үзүүлсэн бол Төв аймгийн ЗДТГ-ын үнэлгээ 31.4 оноогоор буурсан байгаа нь хамгийн их бууралттай үр дүн байлаа.

Монгол Улс дахь авлигын өнөөгийн нөхцөл байдлыг судалгаанд оролцогчдоос асуухад түгээмэл байна гэж судалгаанд оролцогчдын 48.1 хувь нь хариулжээ. Сүүлийн 5 жилийн үр дүнгээс үзэхэд иргэд, байгууллагын төлөөллийн хувьд “Монгол Улсад авлига түгээмэл байдаг” гэсэн хариулт өндөр хэвээр байгаа нь Монгол Улс дахь авлигын тархалт төдийлөн буурахгүй байгааг харуулж байна.

Авлигыг бууруулах, урьдчилан сэргийлэхийн тулд юу хийх шаардлагатай талаар судалгаанд оролцогчдоос тодруулахад 11.6 хувь нь мэдээллийг ил тод, шилэн болгох, 11.7 хувь нь сургалт, сурталчилгаа, соён гэгээрүүлэх ажил зохион байгуулах, 7.4 хувь нь үнэнч шударга ажиллах, 7.0 хувь цалин хөлс, хангамжийг нэмэгдүүлэх, 6.9 хувь нь хяналт, шалгалтыг сайжруулах, 4.4 хувь нь хариуцлагын тогтолцоог сайжруулах, 4.2 хувь нь хууль, дүрэм журмыг сайжруулах зэргээр хариулсан байна.

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. СУДАЛГААНЫ АРГА ЗҮЙ, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

1.1. ЗОРИЛГО, ЗОРИЛТ

Шударга байдлын үнэлгээний судалгааны багц-1 буюу “Төрийн байгууллагын шударга байдлын талаар үйлчлүүлэгчдээс авах судалгаа”-ны асуулга, зааврын дагуу мэдээллийг цуглуулах, цуглуулсан мэдээлэлд үндэслэн тооцооллыг хийж, тайланг боловсруулах ажлыг гүйцэтгэх нь энэхүү зөвлөх үйлчилгээний зорилго байсан.

Үндсэн зорилгын хүрээнд дараах зорилтуудыг дэвшүүлэн ажилласан. Үүнд:

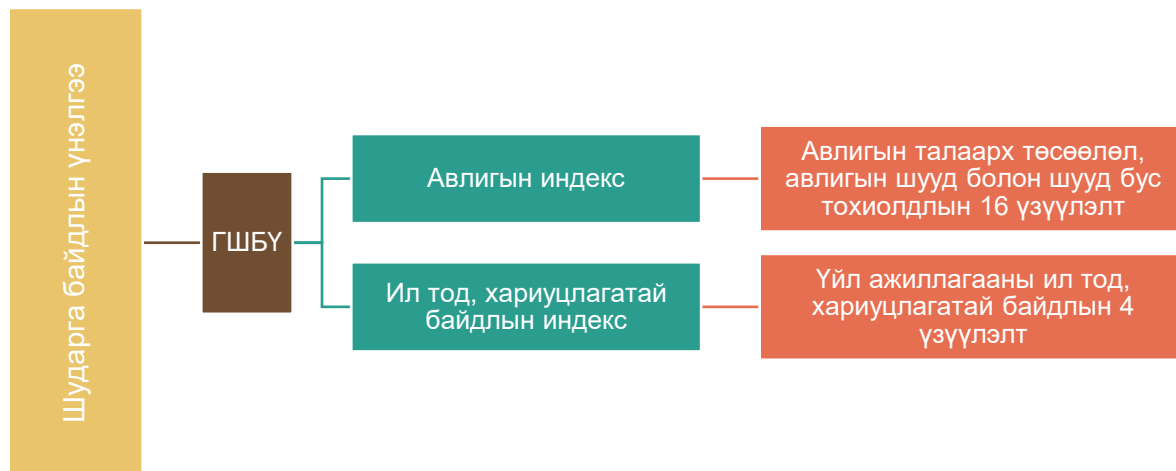
- ✓ Шударга ёсыг бэхжүүлэх, авлигын шалтгаан нөхцөлийг арилгах, авлигыг таслан зогсоох болон төрийн байгууллагаас авлигатай тэмцэх чиглэлээр авч хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагааг суурь мэдээллээр хангах
- ✓ Тухайн байгууллагын үнэлгээг нэмэгдүүлэхэд зайлшгүй авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай үйл ажиллагааг тодорхойлох
- ✓ Үнэлгээний үр дүнг олон нийтэд мэдээлэх замаар төрийн байгууллагын зүгээс үнэлгээний үр дүнг сайжруулах хүсэл зоригийг нэмэгдүүлэх, авлигыг бууруулах санал, санаачилга өрнүүлэх, эрмэлзлийг бий болгох

1.2. АРГА ЗҮЙН ЗАГВАР, ҮНЭЛГЭЭНИЙ УТГА

1.2.1 Үнэлгээний загвар

Гадаад шударга байдлын үнэлгээнд **авлигын индекс** болон **ил тод хариуцлагатай байдлын индексийн** нийт 20 үзүүлэлт багтана.

Зураг 1. Үнэлгээний арга зүйн загвар

1.2.1. Үнэлгээний утга

Шударга байдлын үнэлгээг 0-100 хүртэлх оноогоор гаргасан бөгөөд үнэлгээний утга 100-тай тэнцүү бол хамгийн шударгыг илэрхийлнэ.

1.2.2. Үнэлгээг тооцох арга

- А.** Шударга байдлын үнэлгээ болон түүнийг бүрдүүлэгч үнэлгээний үзүүлэлтүүдийг дараах байдлаар тооцно.

Гадаад шударга байдлын үнэлгээ

$$E_i = (A_i + B_i + C_i) / 3$$

E_i – i байгууллагын гадаад шударга байдлын үнэлгээ

- A_i – Авлигын индексийн оноо
- B_i – Ил тод байдлын индексийн оноо
- C_j – Хариуцлагатай байдлын оноо

В. Хариулагчийн хувийн үнэлгээгээр тооцох

Шударга байдлын үнэлгээний судалгаанд ашиглагдаж буй асуулт бүрийг үнэлгээнд үзүүлэлт болгон хамруулах бөгөөд үзүүлэлтийг хариулагчийн хувийн үнэлгээнд үндэслэн оноожуулах эсхүл байгууллагын үнэлгээнд үндэслэн оноожуулах гэсэн 2 аргын аль тохирохыг ашиглана.

1-5 хүртэл хэмжээс бүхий хариултыг шилжүүлэх

1-5 хүртэл хэмжээс бүхий хариултыг шударга байдлын үнэлгээний 0-100 хүртэлх хэмжээст шилжүүлэхдээ дараах загварыг баримтална. Тухайн хариулт эерэг утгатай бол 100 оноог, сөрөг утгатай бол 0 оноог өгөх зарчмыг баримтална.

Хүснэгт 1. Хэмжээст утгад шилжүүлэх загвар

Хариулт	5 оноо	Шилжүүлэх оноо
Ихээхэн түгээмэл	1	0 эсвэл 100 оноо
Түгээмэл	2	25 эсвэл 75 оноо
Дунд зэрэг	3	50
Бага зэрэг	4	75 эсвэл 25 оноо
Огт байхгүй	5	100 эсвэл 0 оноо

Үзүүлэлтийн дундаж оноог тооцох

Тухайн байгууллагын судалгаанд оролцсон хүмүүсийн хариулсан онооны байдалд нь үндэслэн байгууллагын дундаж оноог тооцоход дараах томъёог ашиглана.

$$\text{Үзүүлэлтүүдийн дундаж оноо} = \frac{\text{Тухайн үзүүлэлтийн нийт онооны нийлбэр}}{\text{Тухайн судалгаанд хамрагдсан нийт хүний тоо}}$$

С. Байгууллагын үнэлгээгээр тооцох

Хариулагчийн хувийн үнэлгээгээр тооцох боломжгүй, давтамж, үнийн дүн бүхий үзүүлэлтийн үнэлгээг гаргахдаа бусад байгууллагатай харьцуулах замаар буюу байгууллагын ерөнхий үнэлгээгээр тооцно.

Давтамж, үнийн дүн бүхий үзүүлэлтүүдийг оноожуулах

Байгууллага бүрийн давтамж, үнийн дүн бүхий үзүүлэлтүүдийг оноожуулахад тухайн хариултын интервалыг нэг үнэлгээнд шилжүүлэх шаардлагатай ба дараах байдлаар шилжүүлнэ.

Хүснэгт 2. Давтамж, үнийн дүн бүхий үзүүлэлтүүдийг оноожуулах

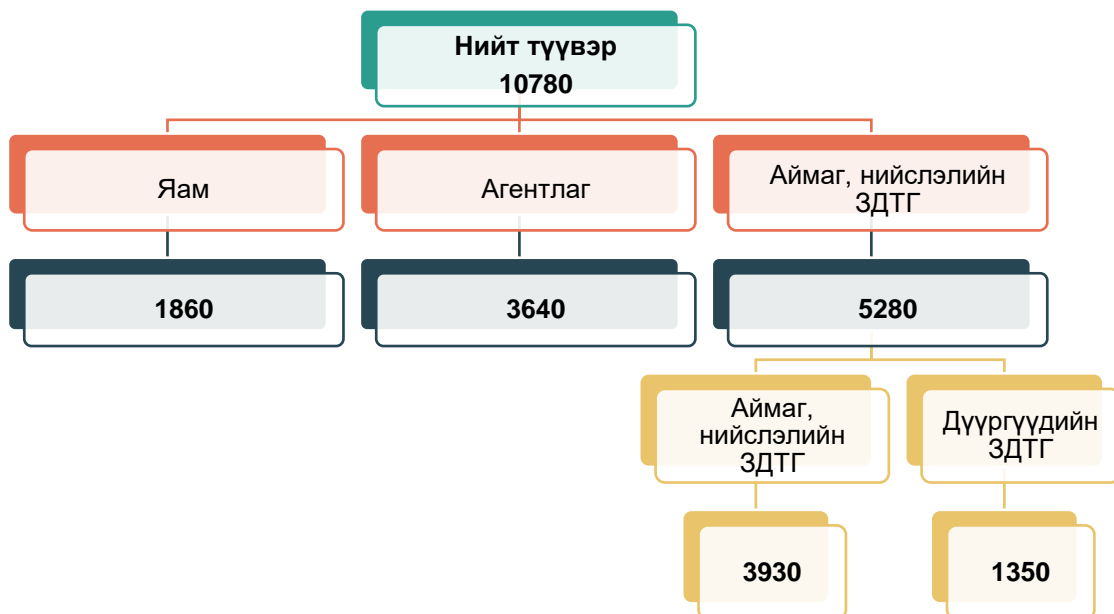
Төрөл	Давтамж болон үнийн дүн	
Гадаад шударга байдал	Албан үүргээ гүйцэтгэснийх нь төлөө нэмэлт төлбөр өгөх, хандив бусад санхүүгийн туслалцаа өгөх байдлыг оноожуулах 1 удаа=1 Хоёр удаа=2 Гурван удаа=3 4-5 удаа=4.5	Албан үүргээ гүйцэтгэснийх нь төлөө нэмэлт төлбөр өгөх, хандив бусад санхүүгийн туслалцаа өгөх байдлын дүнг оноожуулах 20000₮=20 21000-50000₮=35 51000-100000₮=77 101000-300000₮=205 301000-500000₮=405 501000-1сая₮=755 1.1-2.0сая₮=1550 2.1-5.0сая₮=3550 5.1-10сая₮=7550 10.1сая₮-өөс дээш=10100

Төрөл	Давтамж болон үнийн дүн	
	6-7 удаа =6.5 8-9 удаа=8.5 10-аас дээш удаа=10	
Дунджийг тооцох	Тухайн байгууллагын давтамж, үнийн дүнгийн онооны нийлбэрт үндэслэн тухайн байгууллагын судалгаанд хамрагдсан нэг хүнд оногдох давтамж, үнийн дүнгийн онооны дунджийг дараах томъёогоор олно. Нэг хүнд оногдох давтамж, үнийн дүнгийн онооны дундаж = $\frac{\text{Онооны нийлбэр}}{\text{Судалгаанд хамрагдсан нийт хүн}}$	
Оноожуулах	Дунджид үндэслэн бусад байгууллагатай жиших замаар байгууллагын давтамж, үнийн дүн бүхий үзүүлэлтүүдийг оноожуулах бөгөөд дараах томъёогоор олно. <i>Давтамж үнийн дүн бүхий үзүүлэлтүүдийн оноо=100*(1-Тухайн байгууллагын давтамж(үнийн дүн)-ийн дундаж/UCP)</i> USP1= бүх байгууллагын давтамж, үнийн дүнгийн дунджаас тооцсон өсөн нэмэгдэх гамма тархалтын 95%-тай тэнцүү утга буюу тухайн жилд хамгийн өндөр давтамж, үнийн дүн бүхий байгууллагын дундаж	

1.3. СУДАЛГААНЫ ХАМРАХ ХҮРЭЭ

Шударга байдлын үнэлгээнд зөвхөн гүйцэтгэх эрх мэдлийн хүрээний байгууллага буюу яам, Засгийн газрын агентлаг, аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ыг хамруулдаг. ШБҮ-ний 2023 оны судалгаанд нийтдээ **80 байгууллага** (яам, агентлаг, аймаг, нийслэлийн ЗДТГ)-ыг хамруулсан.

Зураг 2. Түүврийн хамрах хүрээ, түүврийн хэмжээ

1.4. ТҮҮВРИЙН ХЭМЖЭЭ

Энэхүү судалгаанд үйлчлүүлэгчдийн төлөөлөл 10,780 судалгааны нэгжийн хамруулсан.

Хүснэгт 3. Түүврийн хэмжээ

№	Төлөөлөл	Түүврийн нэгжийн тоо	Асуулгын хуудасны төрөл	Үнэлгээний төрөл
1	Төрийн үйлчилгээ авсан иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын төлөөлөл	10,780	Асуулга 1	ГШБҮ
Нийт түүврийн хэмжээ		10,780	-	-

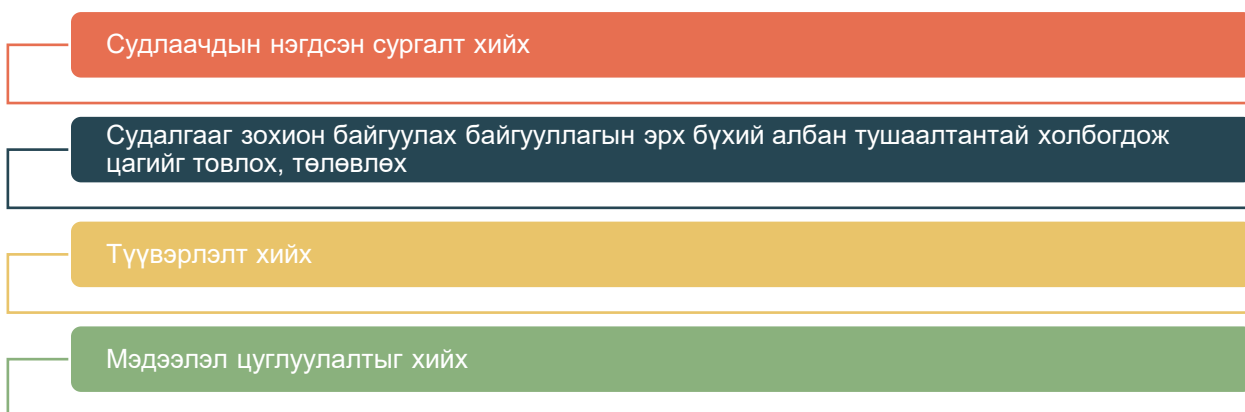
1.5. СУДАЛГААНЫ МЭДЭЭЛЭЛ ЦУГЛУУЛАЛТ, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

Судалгааг АТГ-аас нэгдсэн удирдамжаар хангаж ажилласан бөгөөд мэдээлэл цуглуулах, тооцоолол хийх, тайлан боловсруулах үйл ажиллагааг судалгаа, зөвлөх үйлчилгээний “Эс Ай Си Эй” ХХК гүйцэтгэсэн.

Мэдээлэл цуглуулах ажлыг 2023 оны 06 дугаар сарын 06-ны өдрөөс 09 дүгээр сарын 20-ны өдрийг хүртэл нийт 104 хоногийн хугацаанд амжилттай зохион байгуулсан. Мэдээлэл цуглуулалтын багт Улаанбаатар хот болон 21 аймгийн хэмжээнд нийт 30 ажилтан ажилласан.

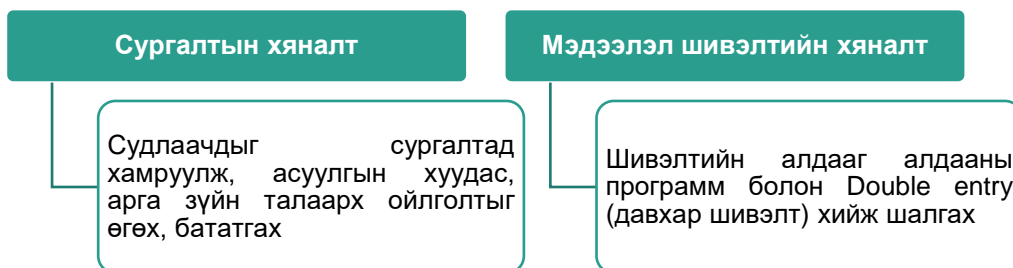
Мэдээлэл цуглуулах багийн ажилчид дараах 4 үе шатын дагуу ажилласан.

Зураг 3. Мэдээлэл цуглуулах үе шат

Уг судалгаанд **сургалтын** болон **мэдээлэл шивэлтийн** гэсэн 2 төрлийн хяналтыг хийсэн. Мөн долоо хоног бүр захиалагчид явцын мэдээлэл илгээж байсан нь тулгарч буй хүндрэл, бэрхшээлийг цаг тухай бүрд нь шийдвэрлэхэд тусалсан. Захиалагчид нийт **23** удаагийн **явцын мэдээ** болон **дунд шатны тайланг** илгээсэн байна.

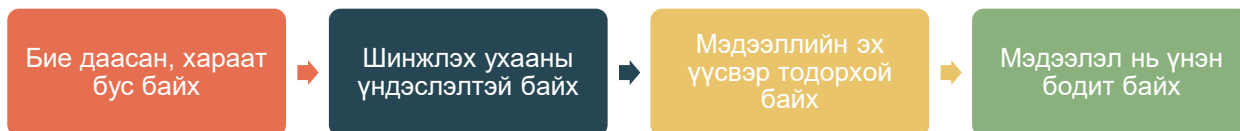
Зураг 4. Хяналтын үе шатууд

1.6. СУДАЛГААГ ХИЙХЭД БАРИМТАЛСАН ЗАРЧИМ

Бид судалгааны ажлыг гүйцэтгэх явцдаа дараах зарчмыг баримтлан ажилласан.

Зураг 5. Шударга байдлын үнэлгээний судалгаанд баримталсан зарчим

Мэдээлэл цуглуулалт явагдаж байх хугацаанд “Үндэсний их баяр наадам”-ын болон төрийн байгууллагын албан хаагчдын ээлжийн амралт давхацсан нь мэдээлэл цуглуулах ажлыг удаашрахад тодорхой хэмжээнд нөлөөлсөн.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. ГАДААД ШУДАРГА БАЙДЛЫН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ҮР ДҮН

2.1. СУДАЛГААНД ОРОЛЦОГЧДЫН ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

Гадаад шударга байдлын үнэлгээ нь төрийн байгууллагуудаар үйлчлүүлсэн иргэд, аж ахуй нэгж байгууллагын төлөөллийг хамруулдаг. 2023 оны Гадаад шударга байдлын үнэлгээний судалгаанд нийт 10780 иргэд, аж ахуй нэгжийн төлөөлөл хамрагдсан бөгөөд төрийн байгууллагаар үйлчлүүлэхдээ төлөөлсөн хүмүүсийн 79.5 хувийг хувь хүн, 20.5 хувийг аж ахуй нэгж, байгууллага бүрдүүлж байна.

Хүснэгт 4. Судалгаанд оролцогчдын ерөнхий мэдээлэл

ДД	Ангилал	Үзүүлэлт	Оролцогчдын тоо	Хувь
Нийт			10,780	100.0
1	Төрийн байгууллагаар үйлчлүүлэхдээ хэнийг төлөөлсөн бэ?	Хувь хүн	8575	79.5%
		Аж ахуйн нэгж байгууллага	2205	20.5%
2	Судалгаанд оролцогчдын нас	20 хүртэл	280	2.6%
		20-29	1534	14.2%
		30-39	3125	29.0%
		40-49	3265	30.3%
		50-59	1916	17.8%
		60-аас дээш	660	6.1%
3	Судалгаанд оролцогчдын хүйс	Эрэгтэй	5094	47.3%
		Эмэгтэй	5686	52.7%

Судалгаанд оролцогчдыг насны бүлгээр авч үзэхэд 2.6 хувийг 18-20 насныхан, 14.2 хувийг 20-29 насныхан, 29.0 хувийг 30-39 насныхан, 30.3 хувийг 40-49 насныхан, 17.8 хувийг 50-59 насныхан, 6.1 хувийг 60-аас дээш насныхан эзэлж байв.

Харин нийт судалгаанд оролцогчдыг хүйсээр ангилан авч үзвэл 47.3 хувийг эрэгтэй, 52.7 хувь эмэгтэй оролцогчид эзэлж байв.

2.2. ГАДААД ШУДАРГА БАЙДЛЫН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ҮР ДҮН

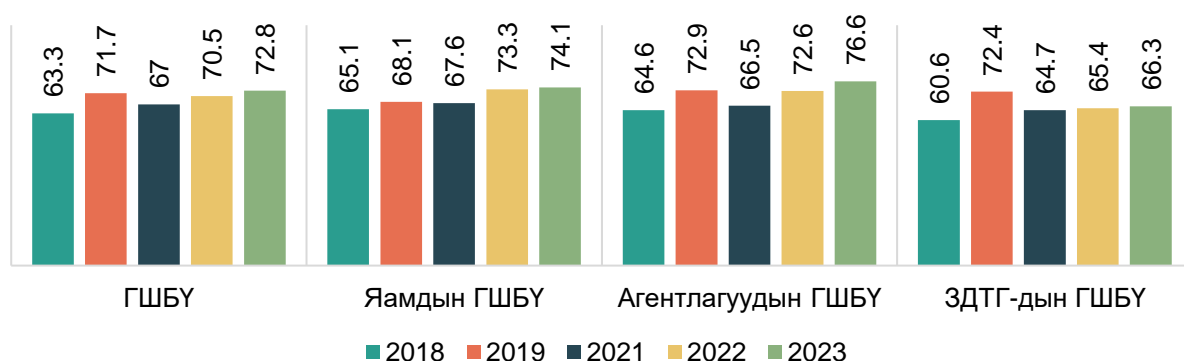
Төрийн байгууллагаар үйлчлүүлсэн иргэд, ААНБ-ын төлөөллөөс ГШБҮ-ний судалгааг авсан. Энэхүү үнэлгээг ил тод, хариуцлагатай байдлын индекс, авлигын индексийн дунджаар тооцсон болно. Уг 2 дэд үзүүлэлтийн дунджийг тооцоход 5 бүлгийн 20 нэгж үзүүлэлтийг ашигласан.

2.2.1. Гадаад шударга байдлын ерөнхий үр дүн

Гадаад шударга байдлын ерөнхий үр дүнд төрийн үйлчилгээ үзүүлдэг яам, агентлаг, аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ууд хамрагдсан.

2023 оны хувьд ЗГ-ын агентлагуудын ГШБҮ 76.6 болж 2022 онтой харьцуулахад 4 оноогоор, 2021 онтой харьцуулахад 10.1 оноогоор өссөн байна. Энэхүү өсөлтөд 2022 онд 78.4 үнэлгээтэй байсан авлигын индекс 2023 онд 85.3 болж 6.9 оноогоор өссөн нь хамгийн их нөлөөг үзүүлжээ. Харин улсын хэмжээнд 2023 онд авлигын индекс 5.2-оор өссөн ба үүний үр дүнд ГШБҮ 72.8 оноо авч 2021 онтой харьцуулахад 2.3-аар өсжээ. 2021 оноос хойш ЗДТГ-ууд, Яамдууд, Төрийн байгууллагуудын ГШБҮ жил бүр өссөн болохыг дараах графикаас харах боломжтой.

График 1. ГШБҮ, оноор, байгууллагын төрлөөр, оноогоор

2023 оны хамгийн өндөр болон хамгийн бага үнэлгээтэй 5 төрийн байгууллагын өөрчлөлтийг дараах хүснэгтээр харуулав.

Төрийн байгууллагуудын 2023 оны ГШБҮ-ний хэлбэлзлийг авч үзвэл 56.1-93.6 онооны хооронд байсан ба Стандарт, хэмжил зүйн газар 2022 оны үнэлгээгээ 9.2-оор ахиулан улсын хэмжээнд хамгийн өндөр үнэлгээг авсан бол Орхон аймгийн ЗДТГ хамгийн бага буюу 49.7 үнэлгээг авчээ.

Өөрчлөлтийн хувьд Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газар 25.6-аар хамгийн өндөр өсөлтийг үзүүлсэн бол 2022 онд хамгийн өндөр үнэлгээтэй байсан Төв аймгийн ЗДТГ-ын ГШБҮ 31.4-өөр буурч хамгийн өндөр уналтыг үзүүлжээ. Энэхүү бууралтад авлигын шууд бус тохиолдол 26.82, авлигын шууд тохиолдол 25.72, байгууллагын ил тод байдал 38.12, авлигын талаарх төсөөлөл 36.03, байгууллагын хариуцлагатай байдал 28.56-гаар буурсан нь ихээхэн нөлөөлжээ.

Хүснэгт 5. ГШБҮ, хамгийн өндөр болон хамгийн бага үнэлгээ авсан байгууллагууд

№	Байгууллагын нэр	2022	2023	Өөрчлөлт
Хамгийн өндөр үнэлгээтэй:				
1	Стандарт, хэмжил зүйн газар	84.4	93.6	9.2
2	Гадаадын иргэн, харьяатын газар	83.9	87.6	3.7
3	Цаг уур, орчны шинжилгээний газар	74.4	87.4	13.0
4	Төрийн цахим үйлчилгээний зохицуулалтын газар	-	87.0	-
5	Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газар	59.9	85.5	25.6
Хамгийн бага үнэлгээтэй:				
67	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам	75.9	58.9	-17.0
68	Биеийн тамир, спортын улсын хороо	64.9	56.1	-8.8
69	Төв аймгийн ЗДТГ	86.5	55.1	-31.4
70	Увс аймгийн ЗДТГ	59.8	55.1	-4.7
71	Орхон аймгийн ЗДТГ	72.2	49.7	-22.5

Судалгаанд хамрагдсан 16 яамдын ГШБҮ-ний дундаж үнэлгээ өмнөх оноос 0.8 оноогоор өссөн ба эдгээр 16 яам тус бүрийн үнэлгээг 2022 онтой харьцуулахад 6 яамдын үнэлгээ буурч 10 яамны үнэлгээ нэмэгдсэн байна. Үнэлгээ сайжирсан яамдад “Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам”, “Соёлын яам”, “Батлан хамгаалах яам”, “Гадаад харилцааны яам”, “Зам, тээврийн хөгжлийн яам”, “Эдийн засаг, хөгжлийн яам”, “Боловсрол, шинжлэх ухааны яам” “Уул уурхай, хүнд үйлдвэрлэлийн яам”, “Барилга, хот байгууллын яам”, “Эрүүл мэндийн яам” зэрэг хамаарч байна. Үнэлгээний хувьд хамгийн өндөр бууралттай байгаа “Хөдөлмөр нийгмийн хамгааллын яам”-ын ил тод байдал өмнөх оноос 23.4, хариуцлагатай байдал 16, авлигын талаарх төсөөлөл 23.2, авлигын шууд тохиолдол 4.7, авлигын шууд бус тохиолдол 14.9 оноогоор буурсан ба энэ нь авлигын

эрсдэлийн индекс 19.7, авлигын индекс 14.2-оор буурах улмаар ГШБҮ нь унах шалтгаан болжээ. Үүнээс харахад дээр дурдсан үзүүлэлтүүд дээрээ цаашид илүү анхаарч ажиллах шаардлагатай болохыг харуулж байна.

Яамдын ГШБҮ 83.7-58.9 онооны хооронд хэлбэлзэж байгаа нь 2022¹ онтой харьцуулахад үнэлгээний доод түвшин 5.4, дээд түвшин 0.4-өөр сайжирсныг илэрхийлж байна.

Хүснэгт 6. Яамдын ГШБҮ, 2022, 2023 оныг харьцуулсан үнэлгээ, оноогоор

№	Байгууллагын нэр	2022	2023	Өөрчлөлт
Яамдын ГШБҮ		73.3	74.1	0.8
1	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	82.0	83.7	1.7
2	Соёлын яам	78.0	81.6	3.6
3	Батлан хамгаалах яам	77.5	81.3	3.8
4	Гадаад харилцааны яам	79.3	80.7	1.4
5	Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яам	79.5	79.4	-0.1
6	Зам, тээврийн хөгжлийн яам	68.1	78.0	9.9
7	Эдийн засаг, хөгжлийн яам	72.7	75.5	2.8
8	Сангийн яам	77.0	74.5	-2.5
9	Боловсрол, шинжлэх ухааны яам	64.5	73.9	9.4
10	Уул уурхай, хүнд үйлдвэрлэлийн яам	69.1	73.7	4.6
11	Эрчим хүчний яам	74.7	73.3	-1.4
12	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам	83.6	71.6	-12.0
13	Барилга, хот байгууллын яам	53.5	71.3	17.8
14	Эрүүл мэндийн яам	63.5	64.2	0.7
15	Хууль зүй, дотоод хэргийн яам	73.3	63.6	-9.7
16	Хөдөлмөр нийгмийн хамгааллын яам	75.9	58.9	-17.0

Судалгаанд хамрагдсан ЗГ-ын агентлагуудын ГШБҮ 2022 онтой харьцуулахад 4.0 оноогоор өссөн ба ерөнхий ГШБҮ-ээс 3.8-аар өндөр үнэлгээ авчээ. Эдгээр 33 байгууллагын 3 нь анх удаа ШБҮ-ний судалгаанд хамрагдаж байгаа билээ. 2022 онтой харьцуулахад 12 байгууллагын ГШБҮ буурсан байгаа бол үлдсэн 21 байгууллагынх өссөн байна. Үнэлгээ хамгийн их сайжирсан агентлагт “Боловсролын ерөнхий газар”, “Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газар”, “Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар” зэрэг хамаарч байна.

Агентлагуудын ГШБҮ 56.1-93.6 онооны хооронд хэлбэлзэж байгаа нь 2022² онтой харьцуулахад үнэлгээний доод түвшин 3.3, дээд түвшин 9.2 хувиар өссөнийг илэрхийлж байна. Өсөлтийн гол шалтгаанд авлигын талаарх төсөөллийн үнэлгээ 4.8 оноогоор, авлигын шууд тохиолдлын үнэлгээ 2.4 оноогоор, авлигын шууд бус тохиолдлын үнэлгээ 13.6 оноогоор тус бүр өссөн нь хамгийн их нөлөө үзүүлжээ.

Хүснэгт 7. Агентлагуудын ГШБҮ, 2022, 2023 оныг харьцуулсан үнэлгээ, оноогоор

№	Байгууллагын нэр	2022	2023	Өөрчлөлт
Агентлагуудын ГШБҮ		72.6	76.6	4.0
1	Стандарт, хэмжил зүйн газар	84.4	93.6	9.2
2	Гадаадын иргэн, харьяатын газар	83.9	87.6	3.7
3	Цаг уур, орчны шинжилгээний газар	74.7	87.4	12.6
4	Төрийн цахим үйлчилгээний зохицуулалтын газар	-	87.0	-
5	Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газар	59.9	85.5	25.6
6	Төрийн худалдан авах ажиллагааны газар	80.0	83.7	3.7
7	Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газар	68.3	82.6	14.4

¹ Яамдын ГШБҮ 2022 онд 83.3-53.05 хооронд хэлбэлзэж байв.

² Үнэлгээнд хамрагдсан агентлагуудын ГШБҮ 2022 онд 52.8-84.4 оноо авсан.

№	Байгууллагын нэр	2022	2023	Өөрчлөлт
8	Оюуны өмчийн газар	83.0	82.4	-0.6
9	Архивын ерөнхий газар	83.3	82.4	-0.9
10	Боловсролын ерөнхий газар	52.8	82.2	29.4
11	Мал эмнэлгийн ерөнхий газар	72.0	82.1	10.1
12	Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн хяналт, зохицуулалтын газар	76.2	81.1	4.9
13	Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар	69.2	80.8	11.6
14	Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар	59.0	80.3	21.3
15	Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар	81.3	79.1	-2.2
16	Онцгой байдлын ерөнхий газар	80.4	77.9	-2.5
17	Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газар	76.2	77.4	1.2
18	Үндэсний геологийн алба	64.8	77.2	12.4
19	Ойн газар	-	77.1	-
20	Соёл, урлагийн газар	76.5	77.0	0.5
21	Шүүхийн шинжилгээний ерөнхий газар	-	76.1	76.1
22	Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар	67.2	76.1	8.8
23	Татварын ерөнхий газар	70.6	75.6	5.0
24	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөгжлийн ерөнхий газар	81.6	71.4	-10.2
25	Усны газар	83.7	70.7	-13.1
26	Ашигт малтмал, газрын тосны газар	68.4	70.5	2.1
27	Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар	78.6	69.1	-9.5
28	Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газар	63.4	66.8	3.3
29	Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газар	81.4	65.8	-15.7
30	Цагдаагийн ерөнхий газар	73.3	65.1	-8.2
31	Гаалийн ерөнхий газар	63.9	60.8	-3.0
32	Иргэний нисэхийн ерөнхий газар	74.5	59.5	-15.0
33	Биеийн тамир, спортын улсын хороо	64.9	56.1	-8.7

Судалгаанд хамрагдсан аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын ГШБҮ-ний дундаж үнэлгээ нь 2022 онтой харьцуулахад 0.9-ээр өссөн байна. Энэхүү үр дүн нь ерөнхий ГШБҮ-ээс 6.5 оноогоор бага, ШБҮ-ээс 10.3 оноогоор тааруу байгаа харагдаж байв. Мөн нийт судалгаанд хамрагдсан ЗДТГ-уудын ГШБҮ-г 2022 оны үр дүнтэй харьцуулахад 11 ЗДТГ-ын үнэлгээ сайжирсан, үлдсэн 11 нь буурсан байв. Үнэлгээ сайжирсан байгууллагуудад “Говьсүмбэр аймгийн ЗДТГ”, “Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ”, “Булган аймгийн ЗДТГ”, “Дундговь аймгийн ЗДТГ”, “Баянхонгор аймгийн ЗДТГ”, “Нийслэлийн ЗДТГ”, “Дархан-Уул аймгийн ЗДТГ” зэрэг хамаарч байна. Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-дийн ГШБҮ-ээр Говьсүмбэр аймгийн ЗДТГ хамгийн өндөр өсөлтийг ба Төв аймгийн ЗДТГ хамгийн өндөр бууралтыг үзүүлжээ.

ЗДТГ-уудын ГШБҮ 49.7-82.2 онооны хооронд хэлбэлзэж байгаа нь 2022³ онтой харьцуулахад үнэлгээний доод түвшин 5.9-өөр нэмэгдэж, дээд түвшин 4.3 оноогоор буурсныг илэрхийлж байна.

Хүснэгт 8. Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын ГШБҮ, 2022, 2023 оныг харьцуулсан үнэлгээ, оноогоор

№	Байгууллагын нэр	2022	2023	Өөрчлөлт
	Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-дийн ГШБҮ	65.4	66.3	0.9
1	Булган аймгийн ЗДТГ	63.3	82.2	18.9
2	Говьсүмбэр аймгийн ЗДТГ	52.4	78.9	26.5
3	Өвөрхангай аймгийн ЗДТГ	78.0	77.9	-0.1
4	Дорнод аймгийн ЗДТГ	59.5	71.5	11.9
5	Баянхонгор аймгийн ЗДТГ	58.5	71.0	12.5
6	Хөвсгөл аймгийн ЗДТГ	59.4	70.7	11.3
7	Нийслэлийн ЗДТГ	69.3	70.4	1.1

³ 2022 оны Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-уудын ГШБҮ 43.8-86.5-ийн хооронд байсан байна.

№	Байгууллагын нэр	2022	2023	Өөрчлөлт
8	Говь-Алтай аймгийн ЗДТГ	56.4	69.6	13.2
9	Дундговь аймгийн ЗДТГ	70.9	67.9	-2.9
10	Завхан аймгийн ЗДТГ	80.4	67.5	-12.8
11	Архангай аймгийн ЗДТГ	76.6	66.8	-9.9
12	Дорноговь аймгийн ЗДТГ	68.1	65.3	-2.8
13	Өмнөговь аймгийн ЗДТГ	61.9	65.3	3.4
14	Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ	43.8	64.8	21.0
15	Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ	78.2	62.7	-15.5
16	Дархан-Уул аймгийн ЗДТГ	46.5	62.7	16.2
17	Баян-Өлгий аймгийн ЗДТГ	74.3	61.5	-12.8
18	Хэнтий аймгийн ЗДТГ	67.9	61.4	-6.5
19	Ховд аймгийн ЗДТГ	58.2	60.3	2.1
20	Увс аймгийн ЗДТГ	59.8	55.1	-4.7
21	Төв аймгийн ЗДТГ	86.5	55.1	-31.4
22	Орхон аймгийн ЗДТГ	72.0	49.7	-22.4

2022 онд нийслэлийн 9 дүүрэг шинээр ГШБҮ-ний судалгаанд хамрагдсан бөгөөд 2023 оны хувьд дүүргүүдийн ГШБҮ нь дунджаар 70.4 оноотой байгаа нь улсын дунджаас 2.4 оноогоор доогуур, аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын дунджаас 4.1 оноогоор өндөр байна.

Хүснэгт 9. Нийслэлийн ЗДТГ болон дүүргүүдийн ЗДТГ-уудын ГШБҮ, 2022, 2023, оноогоор

№	Байгууллагын нэр	2022	2023	Өөрчлөлт
Нийслэл, дүүргүүдийн ГШБҮ		69.3	70.4	1.1
1	Сүхбаатар дүүргийн ЗДТГ	66.0	84.0	18.0
2	Налайх дүүргийн ЗДТГ	55.7	80.8	25.1
3	Баянзүрх дүүргийн ЗДТГ	59.0	80.7	21.7
4	Чингэлтэй дүүргийн ЗДТГ	58.7	75.5	16.8
5	Баянгол дүүргийн ЗДТГ	68.6	71.7	3.1
6	Багахангай дүүргийн ЗДТГ	73.0	69.6	-3.4
7	Хан-уул дүүргийн ЗДТГ	75.5	67.9	-7.6
8	Багануур дүүргийн ЗДТГ	66.1	65.1	-1.0
9	Сонгинохайрхан дүүргийн ЗДТГ	73.1	56.7	-16.4

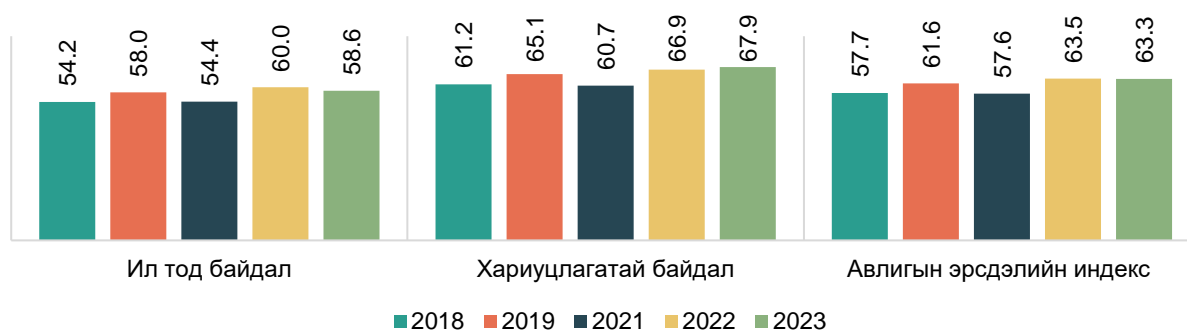
Сүхбаатар дүүргийн ЗДТГ-ын хувьд нийслэл, дүүргүүдийн ГШБҮ 84.0 оноотойгоор хамгийн өндөр үнэлэгдсэн бол, Сонгинохайрхан дүүргийн ЗДТГ-ын хувьд 56.7 оноотойгоор хамгийн бага үнэлэгдсэн байна. Сүхбаатар дүүргийн ЗДТГ болон Сонгинохайрхан дүүргийн ЗДТГ-уудын үзүүлэлтүүдийн зөрүүг авч үзвэл Сонгинохайрхан дүүргийн байгууллагын ил тод байдал 21.3-аар, хариуцлагатай байдал 20.4-өөр, авлигын талаарх төсөөлөл 26.4-өөр, авлигын шууд тохиолдол 43.8-аар, авлигын шууд бус тохиолдол 30.3-аар тус тус доогуур байна.

2.2.2. Авлигын эрсдэлийн индекс

Ил тод, хариуцлагатай байдлын индекс нь ГШБҮ тооцоход ашигласан эхний үзүүлэлт бөгөөд 2023 оны үнэлгээ 63.25 гарсан нь 2022 онтой харьцуулахад 0.2 оноогоор буурсан, 2021 онтой харьцуулахад 5.7 оноогоор өссөн байна.

Авлигын эрсдэлийн индексийг тооцохдоо ил тод байдал, хариуцлагатай байдал гэсэн 2 бүлгийн нэгж үзүүлэлтүүдийг ашигласан болно. Ил тод байдлын үнэлгээг 2022 онтой харьцуулахад 1.4-өөр буурсан ба хариуцлагатай байдлын үнэлгээ 1.0-ээр өсжээ. Ил тод байдлын үнэлгээ ийнхүү буурахад төрийн байгууллагуудаар үйлчлүүлэхэд төсөв, санхүү, худалдан авах ажиллагааны талаарх мэдээлэл ил тод байсан эсэх асуулгын нийлбэр оноо өмнөх жилээс 4725-аар буурсан нь нөлөөлжээ.

График 2. Авлигын эрсдэлийн индекс, оноор, оноогоор

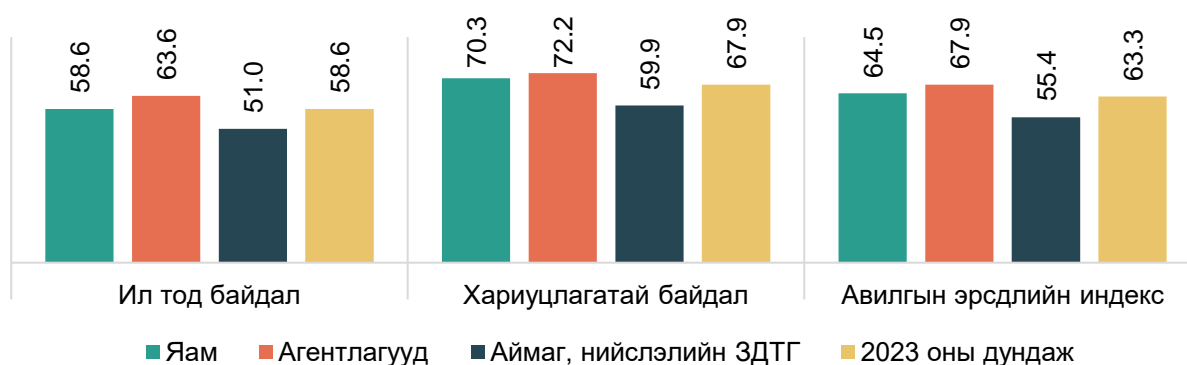

Төрийн байгууллагуудын ил тод байдлыг авч үзвэл агентлагуудын ил тод байдал хамгийн өндөр буюу 63.6 оноотой үнэлэгдсэн бол, аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-дын ил тод байдал хамгийн бага буюу 51.0 оноогоор үнэлэгджээ. Төрийн байгууллагын үйл ажиллагаа, хүний нөөцийн талаарх мэдээлэл, төсөв санхүү, худалдан авах ажиллагааны талаарх мэдээллийн ил тод байдал нь аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-дын хувьд тааруу байдаг нь харагдаж байна.

Төрийн байгууллагуудын хариуцлагатай байдлыг авч үзвэл агентлагуудын хариуцлагатай байдал хамгийн сайн байсан бол, аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-дын албан хаагчдын хариуцлагатай байдал мөн л тааруу байдаг нь үр дүнгээс харагдаж байна. Энэ нь төрийн албан хаагчид төрийн үйлчилгээ үзүүлэхдээ хүчин чармайлт бага гаргадаг, ёс зүйгүй үйлдэл гаргадаг байдал нь аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-дын хэмжээнд их байдгийг харуулж байна.

Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын хувьд бусад төрийн байгууллагуудтай харьцуулахад ил тод болон хариуцлагатай байдлын үнэлгээ ийнхүү бага гарах болсон шалтгаанд төрийн байгууллагуудын үйл ажиллагаа, хүний нөөцийн талаарх мэдээлэл нь ил тод байсан эсэх асуулгын нийлбэр оноо өмнөх оноос 10425-аар, үйлчлүүлэхэд төсөв, санхүү, худалдан авах ажиллагааны талаарх мэдээлэл нь ил тод байсан эсэх асуулгын нийлбэр оноо 19625-аар буурсан нь тус тус нөлөөлжээ.

График 3. 2023 оны авлигын эрсдэлийн индекс, байгууллагын төрлөөр, оноогоор

2.2.3. Авлигын индекс

Авлигын индекс нь ГШБҮ-г тооцоход ашигласан сүүлчийн үзүүлэлт бөгөөд 2023 оны үнэлгээгээр 82.4 гарсан нь 2022 онтой харьцуулахад 5.3 оноогоор өссөн дүн юм.

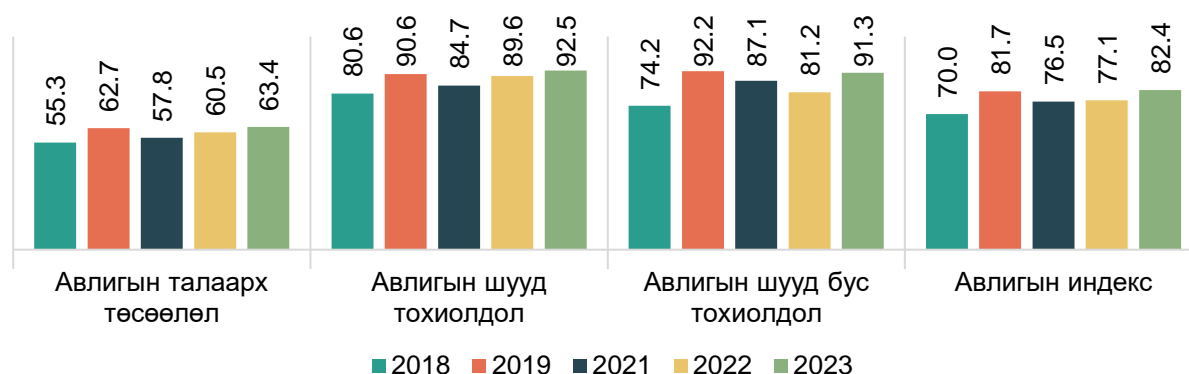
Авлигын индексийг тооцохдоо авлигын талаарх төсөөлөл, авлигын шууд болон шууд бус тохиолдол гэсэн 3 бүлгийн нэгж үзүүлэлтүүдийг ашигласан. Судалгааны үр дүнг

2022 онтой харьцуулахад авлигын талаарх төсөөлөл 2.9, авлигын шууд тохиолдол 2.9, авлигын шууд бус тохиолдол 10.1-ээр тус тус өсжээ.

Авлигын шууд тохиолдлыг тодруулахад судалгаанд оролцогчдын 3.3 хувь нь албан хаагчид албан үүргээ гүйцэтгэснийх нь төлөө нэмэлт төлбөр өгсөн, 2.9 хувь нь төрийн албан хаагчид шууд болон шууд бус байдлаар бэлэг өгсөн, 3.2 хувь нь албан хаагчид албан үүрэгтэй нь холбоотойгоор хандив, бусад санхүүгийн туслалцаа үзүүлсэн хэмээн хариулжээ. Энэхүү үр дүнг 2022 онтой харьцуулахад нэмэлт төлбөр өгсөн тохиолдлын хувь 2.8, шууд болон шууд бус байдлаар бэлэг өгсөн тохиолдлын тоо 3.4 хувиар, хандив, бусад санхүүгийн туслалцаа үзүүлсэн тохиолдлын тоо 0.6 хувиар тус тус буурчээ.

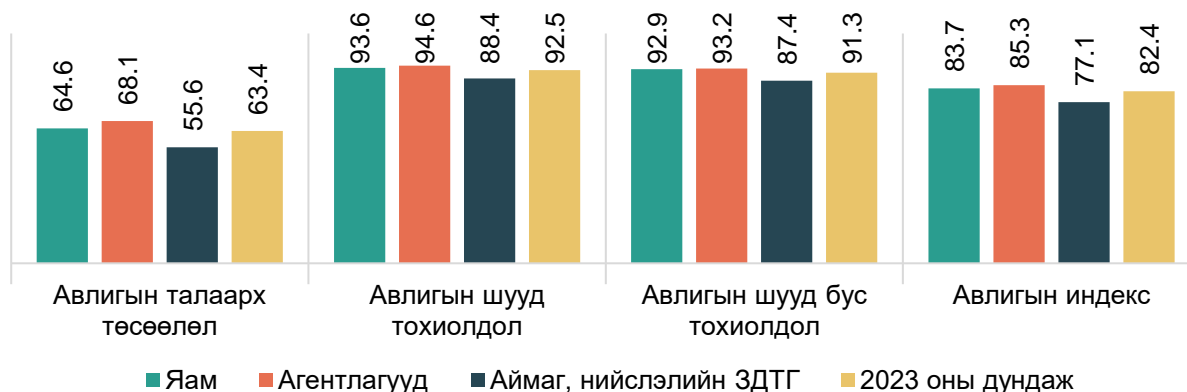
Мөн судалгаанд оролцогчоос “Танай найз нөхөд, хамт ажиллагсад, ойр дотнын хэн нэгэн тухайн байгууллагаас үйлчилгээ авахдаа нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив, санхүүгийн тусламж зэргийг сүүлийн 12 сарын хугацаанд өгч байсныг мэдэх үү? гэсэн асуултад судалгаанд оролцогчдын 7.1 хувь нь “ тийм” гэж хариулсан ба 72.8 хувь нь “үгүй”, 20 хувь нь “мэдэхгүй/ хариулахаас татгалзсан/” гэж хариулжээ.

График 4. Авлигын индекс, оноор, оноогоор

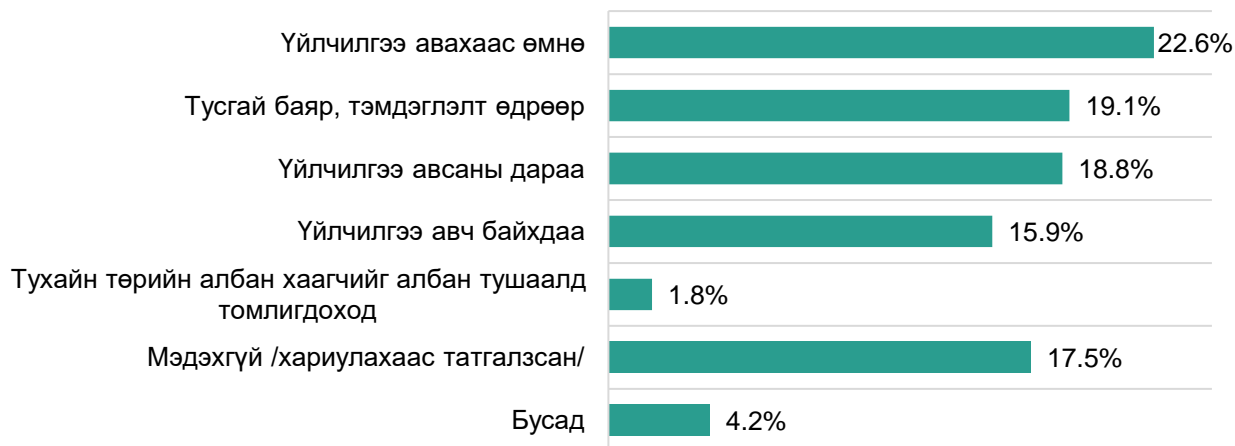
Авлигын индексийг байгууллагын төрлөөр ангилан авч үзэхэд яамдын үнэлгээ агентлаг болон ЗДТГ-уудаас илүү байна. Авлигын шууд болон шууд бус тохиолдол, авлигын талаарх төсөөллийн онооноос харахад аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-дын хувьд бусад төрийн байгууллагуудтай харьцуулахад харьцангуй бага байгаа нь 2023 оны авлигын индексийн улсын дунджаас 5.3 оноогоор бага байх шалтгаан болжээ. Түүнчлэн авлигын талаарх төсөөллийн үнэлгээ нь 63.3 оноотойгоор, авлигын шууд тохиолдлын үнэлгээнээс 29.1-ээр, шууд бус тохиолдлоос 27.9-өөр доогуур байгаа нь төрийн байгууллагын албан хаагчид төрийн үйлчилгээг үзүүлэхдээ ёс зүйгүй үйлдэл гаргасан байдал, ах дүү танил танил талынхаа нөлөөнд автдаг байдал, бусдад хууль бусаар давуу байдал олгодог байдал зэрэгт цаашид ч мөн адил анхаарч ажиллах шаардлагатай байгааг харуулж байна.

График 5. Авлигын индекс, байгууллагын төрлөөр, оноогоор

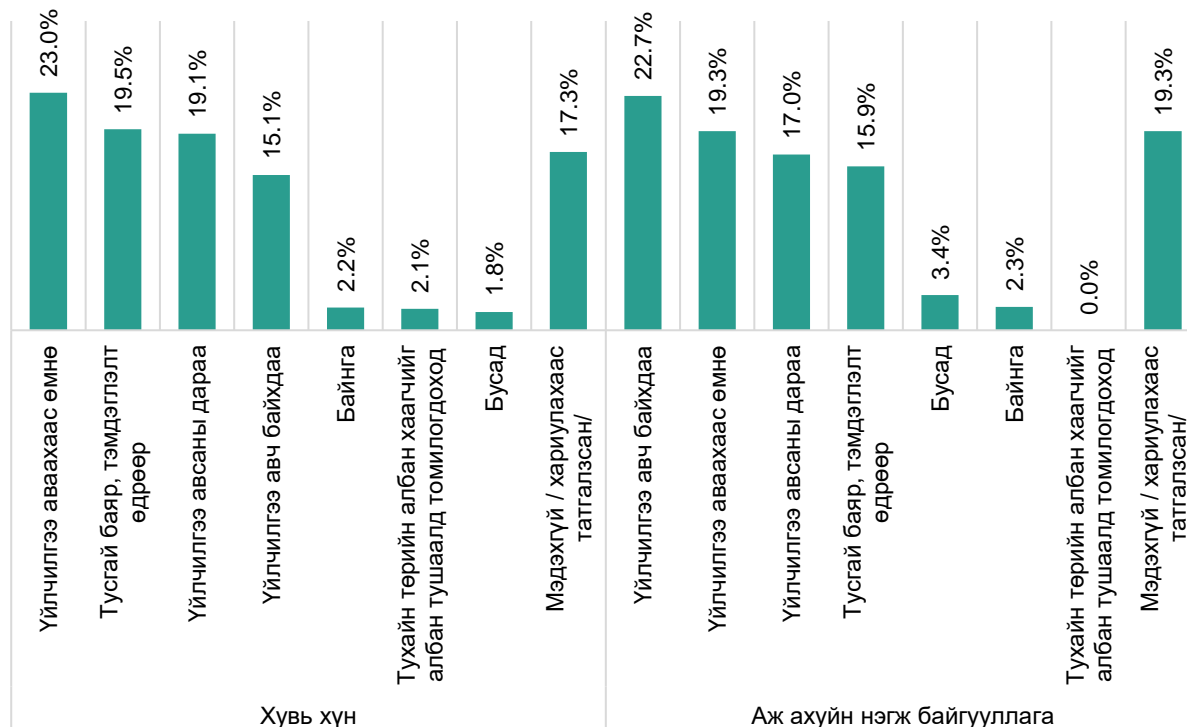
Төрийн байгууллагаар үйлчлүүлэхдээ төрийн албан хаагчдад нэмэлт төлбөр, шууд болон шууд бус байдлаар бэлэг өгсөн, хандив тусалцаа үзүүлсэн үеийг тодруулахад судалгаанд оролцогчдын 22.6 хувь нь үйлчилгээ авахаас өмнө, 15.9 хувь нь үйлчилгээ авч байхдаа, 18.8 хувь нь үйлчилгээ авсны дараа, 19.1 хувь нь тусгай баяр, тэмдэглэлт өдрөөр өгдөг гэж хариулсан бол, 2.2 хувь нь байнга, 4.2 хувь нь бусад, 1.8 хувь нь тухайн төрийн албан хаагчийг албан тушаалд томилогдоход, 17.5 хувь нь мэдэхгүй гэж хариулжээ. Эдгээр үзүүлэлтийг 2022 оны үзүүлэлттэй харьцуулахад үйлчилгээ авахаас өмнө, үйлчилгээ авсны дараа нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив зэргийг өгдөг гэсэн хариултууд буурсан бол, үйлчилгээ авч байхдаа, тусгай баяр, тэмдэглэлт өдрөөр, байнга нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив зэргийг өгдөг гэсэн хариултууд буурчээ. Харин мэдэхгүй /хариулахаас татгалзсан/ хариулт 2023 онд 8.5 хувиар өссөн байна.

График 6. Үйлчилгээ авахдаа нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив зэргийг яг аль үед өгсөн, өгөх болсон шалтгаан

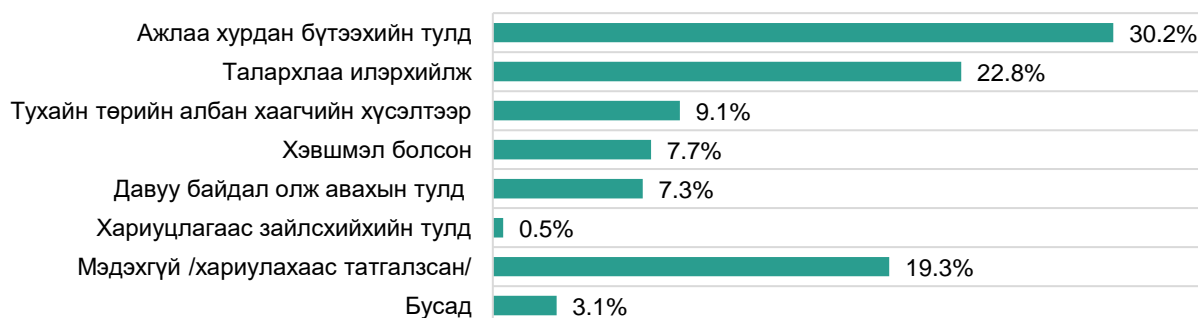
Үйлчилгээ авахдаа нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив зэргийг өгсөн үеийг төрийн байгууллагаар үйлчлүүлэгчдийн төрлөөр авч үзвэл үйлчилгээ авахаас өмнө, авсны дараа, тусгай баяр, тэмдэглэлт өдрөөр нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив өгдөг үе нь байгууллагуудын хувьд хувь хүмүүсээс бага байгаа бол хувь хүмүүс, үйлчилгээ авч байхдаа, тухайн төрийн албан хаагчийг албан тушаалд томилогдоход бэлэг өгдөг байдал нь байгууллагаас өндөр байгаа нь дараах графикаас харагдаж байна.

График 7. Үйлчилгээ авахдаа нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив зэргийг яг аль үед өгсөн бэ?, үйлчлүүлэгчдийн төрлөөр

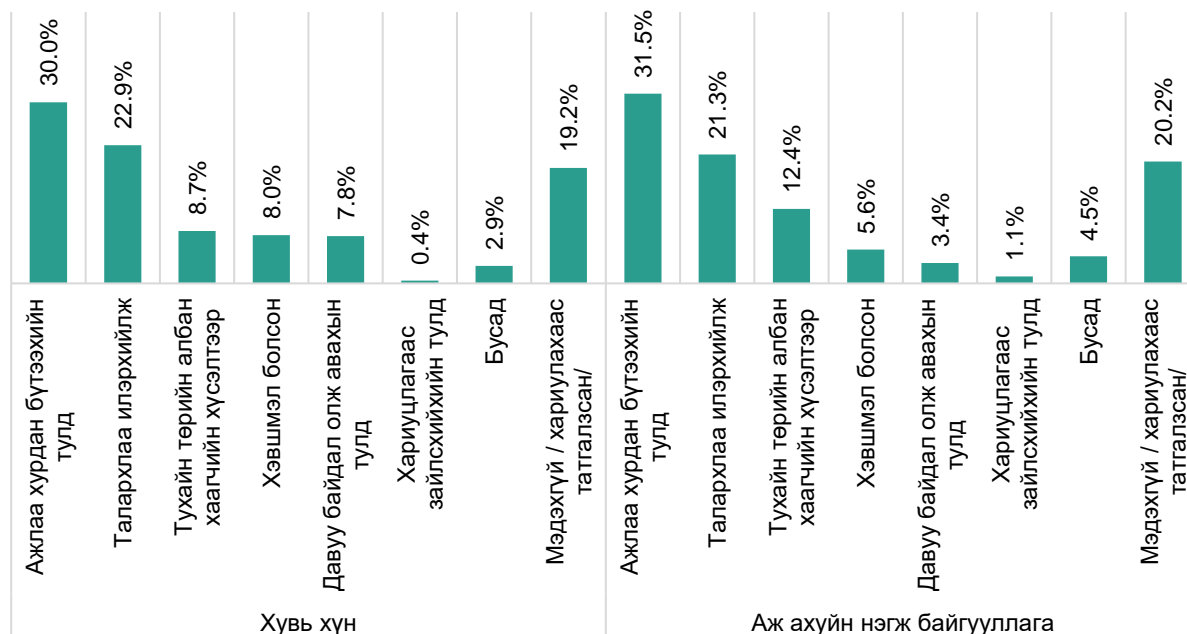
Төрийн байгууллагаар үйлчлүүлэхдээ төрийн албан хаагчдад нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив үзүүлсэн шалтгааныг асуухад 30.2 хувь нь ажлаа хурдан бүтээхийн тулд, 22.8 хувь нь талархлаа илэрхийлж, 7.3 хувь нь давуу байдал олж авахын тулд, 9.1 хувь нь тухайн төрийн албан хаагчийн хүсэлтээр, 7.7 хувь нь хэвшмэл болсон, 3.1 хувь нь бусад, 0.5 хувь нь хариуцлагаас зайлсхийхийн тулд, 19.3 хувь нь хариулахаас татгалзсан байна. Иргэд, байгууллагын төлөөллийн хувьд яагаад ажлаа бүтээхийн тулд өгдөг талаар тодруулахад төрийн үйлчилгээ удаан цаг хугацаа их шаарддаг учраас төрийн үйлчилгээг хурдан авах зорилгоор өгдөг гэж хариулж байв. Үйлчилгээ авахдаа нэмэлт төлбөр, шууд болон шууд бус бэлэг, хандив зэргийг өгөх болсон шалтгааныг 2022 оны үзүүлэлттэй харьцуулахад ажлаа хурдан бүтээхийн тулд өгдөг хүмүүсийн тоо 6.2, талархлаа илэрхийлж өгдөг хүмүүсийн тоо 2.9, төрийн албан хаагчийн хүсэлтээр өгдөг хүмүүсийн тоо 0.3, хариуцлагаас зайлсхийхийн тулд өгсөн хүмүүсийн тоо 2.1, давуу байдал олж авахын тулд өгсөн хүмүүсийн тоо 3.2 хувиар тус тус буурчээ. Харин бусад болон хэвшмэл болсон, хариулахаас татгалзсан хүмүүсийн тоо өмнөх жилээс өссөн байна.

График 8. Үйлчилгээ авахдаа нэмэлт төлбөр, шууд болон шууд бус бэлэг, хандив зэргийг өгөх болсон шалтгаан юу бэ?

Төрийн байгууллагаар үйлчилгээ авахдаа нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив зэргийг өгөх шалтгааныг үйлчлүүлэгчдийн төрлөөр авч үзвэл байгууллага, хувь хүмүүсийн хувьд аль аль нь ажлаа хурдан бүтээх, талархлаа илэрхийлэх гэж өгдөг байдал нь ойролцоо байгаа бол, хувь хүмүүсийн хувьд байгууллагуудаас илүү давуу байдал олж авахын тулд өгдөг болох нь графикаас харагдаж байна.

График 9. Үйлчилгээ авахдаа нэмэлт төлбөр, шууд болон шууд бус бэлэг, хандив туслалцаа үзүүлэх болсон шалтгаан юу бэ?, үйлчлүүлэгчдийн төрлөөр

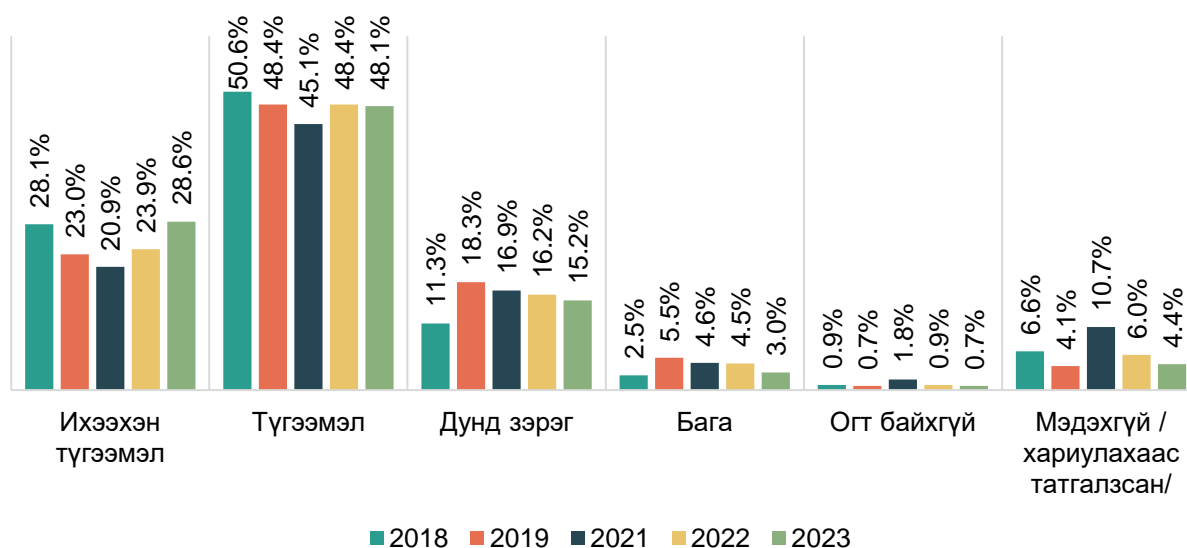
2.3. МОНГОЛ УЛС ДАХЬ АВЛИГА

Энэхүү хэсэгт Монгол Улс дахь авлигын өнөөгийн нөхцөл байдал, авлига хамгийн их тархсан институт болон Монгол Улс дахь авлигын үндсэн шалтгаан, нөхцөл байдал, мөн ирэх 2 жилийн авлигын төсөөллийн үр дүнг нэгтгэн энэ бүлэгт багтаалаа.

2.3.1 Монгол Улс дахь авлигын өнөөгийн нөхцөл байдал

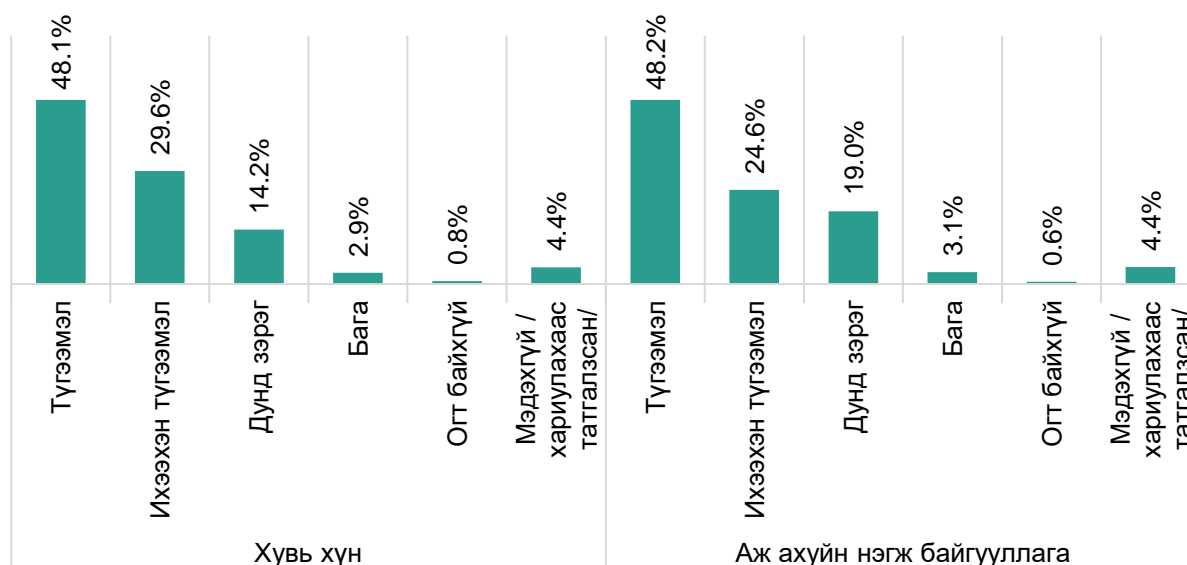
Монгол Улс дахь авлигын өнөөгийн нөхцөл байдлыг судалгаанд оролцогчдоос асуухад Монгол Улсад авлига түгээмэл байна гэж судалгаанд оролцогчдын 48.1 хувь нь хариулжээ. Харин ихээхэн түгээмэл гэж судалгаанд оролцогчдын 28.6 хувь нь хариулсан бол, 15.2 хувь нь дунд зэрэг, 4.4 хувь нь мэдэхгүй буюу хариулахаас татгалзсан, 3.0 хувь нь бага гэж хариулжээ. Өмнөх онтой харьцуулахад ихээхэн түгээмэл гэж хариулсан хариултын хувь 4.7-оор өссөн ба дунд зэрэг гэсэн нь 1, бага гэсэн нь 1.5, огт байхгүй гэсэн нь 0.2, хариулахаас татгалзсан нь 1.6 хувиар тус тус буурчээ. Сүүлийн 5 жилийн мэдээллээс харахад иргэд, байгууллагын төлөөллийн хувьд Монгол Улсад авлига түгээмэл байдаг гэсэн хариулт өндөр хэвээр байсаар байгаа нь Монгол Улс дахь авлигын тархалт буурахгүй байгааг харуулж байна.

График 10. Монгол Улсын авлигын өнөөгийн байдал, оноор

Монгол Улсын авлигын өнөөгийн нөхцөл байдлыг төрийн байгууллагаар үйлчлүүлэгчдийн төлөө авч үзвэл байгууллага, хувь хүмүүсийн хувьд аль аль нь Монгол Улсад авлига ихээхэн түгээмэл, түгээмэл, дунд зэрэг, бага, огт байхгүй гэж хариулсан хариултууд ойролцоо түвшинд байгаа нь дараах графикаас харагдаж байна.

График 11. Монгол Улсын авлигын өнөөгийн нөхцөл байдал, үйлчлүүлэгчдийн төрлөөр

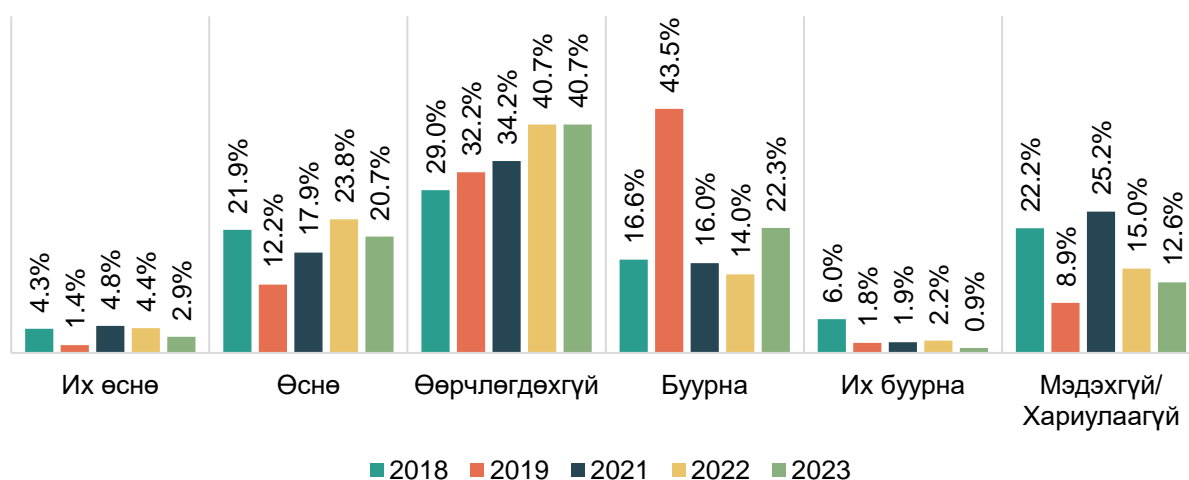

Монгол Улсын ирэх 2 жилийн авлигын нөхцөл байдлыг тодорхойлохдоо судалгаанд оролцогчдоос ирэх 2 жилд Монгол Улс дахь авлигын түвшин хэр өөрчлөгдөх вэ? гэсэн асуултаар тодруулсан ба хариултуудын хувьд их өснө, өснө, өөрчлөгдөхгүй, буурна, их буурна, мэдэхгүй гэсэн хариултуудын үр дүнг авч нэгтгэсэн.

Судалгаанд хамрагдсан хүмүүсийн 40.7 хувь нь өөрчлөгдөхгүй, 20.7 хувь нь өснө, 12.6 хувь нь мэдэхгүй буюу хариулахаас татгалзсан, 22.3 хувь нь буурна, 2.9 хувь нь их өснө, 0.9 хувь нь их буурна гэж тус тус хариулсан байна.

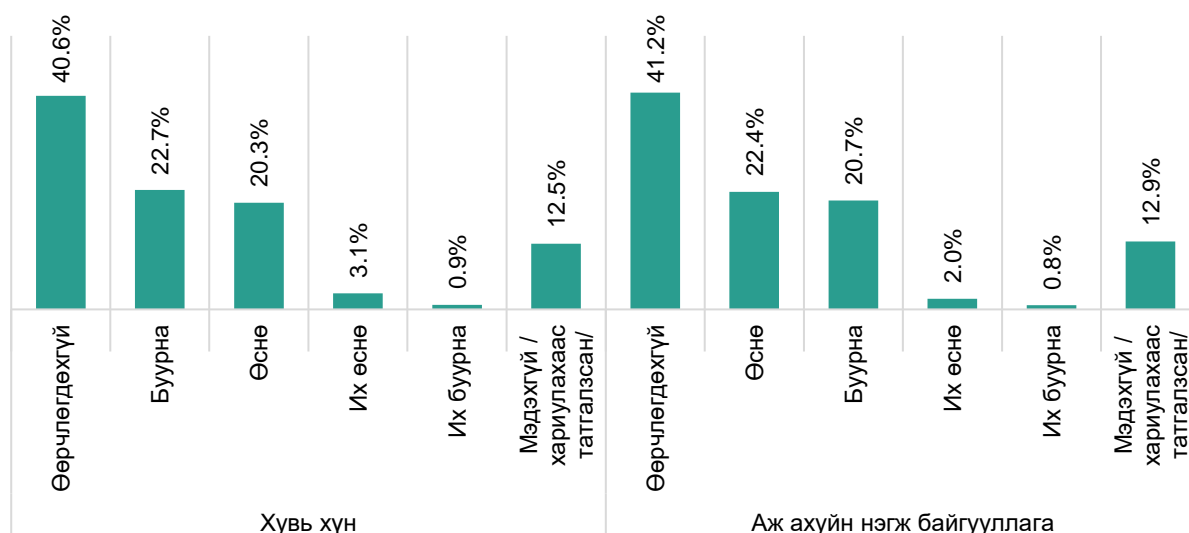

График 12. Монгол Улсын авлигын нөхцөл байдлын талаарх ирэх 2 жилийн төсөөлөл, оноор

Ирэх 2 жилд Монгол Улс дахь авлигын түвшин хэрхэн өөрчлөгдөхийг үйлчлүүлэгчдийн төлөөр авч үзвэл хувь хүмүүс болон байгууллагууд харьцангуй ижил төстэй хариулсан байна. Мөн судалгаанд оролцогчдоос мэдэхгүй, хариулахаас татгалзсан хариулт өгч буй шалтгааныг тодруулахад хувь хүмүүсийн хувьд Монгол улсад авлига их байгаа нь тодорхой болохоор цаашид юу болохыг мэдэхгүй, хариулахыг хүсэхгүй байна гэсэн хариултыг өгч байжээ.

График 13. Ирэх 2 жилд Монгол Улс дахь авлигын түвшин хэрхэн өөрчлөгдөх вэ?, үйлчлүүлэгчдийн төрлөөр

Судалгаанд хамрагдагсдын 60.8 хувь нь шүүх, 55.5 хувь нь эрүүл мэндийн байгууллага, 54.8 хувь нь газрын алба, 46.2 хувь нь улс төрийн яам, 44.6 хувь нь төрийн захиргааны байгууллага яам, агентлагуудад авлига хамгийн түгээмэл тархсан гэж үзэж байна. Түүнчлэн мэдэхгүй, хариулахаас татгалзсан хариултыг сонгох болсон шалтгааныг тодруулахад аж ахуйн нэгж байгууллагуудын төлөөллийн хувьд ямар нэгэн асуудалд орохыг хүсэхгүй байсан учраас хариулахаас татгалзсан байна. Харин бүх түвшний оролцогчдын хувьд авлига авч, өгч байсан удаа байхгүй, тийм тохиолдлыг харж байгаагүй учраас авлига хэр түгээмэл байгаад үнэлгээ өгч “мэдэхгүй” гэж хариулсан байна.

Хүснэгт 10. Монгол Улс дахь авлига хамгийн их тархсан институт, 2023

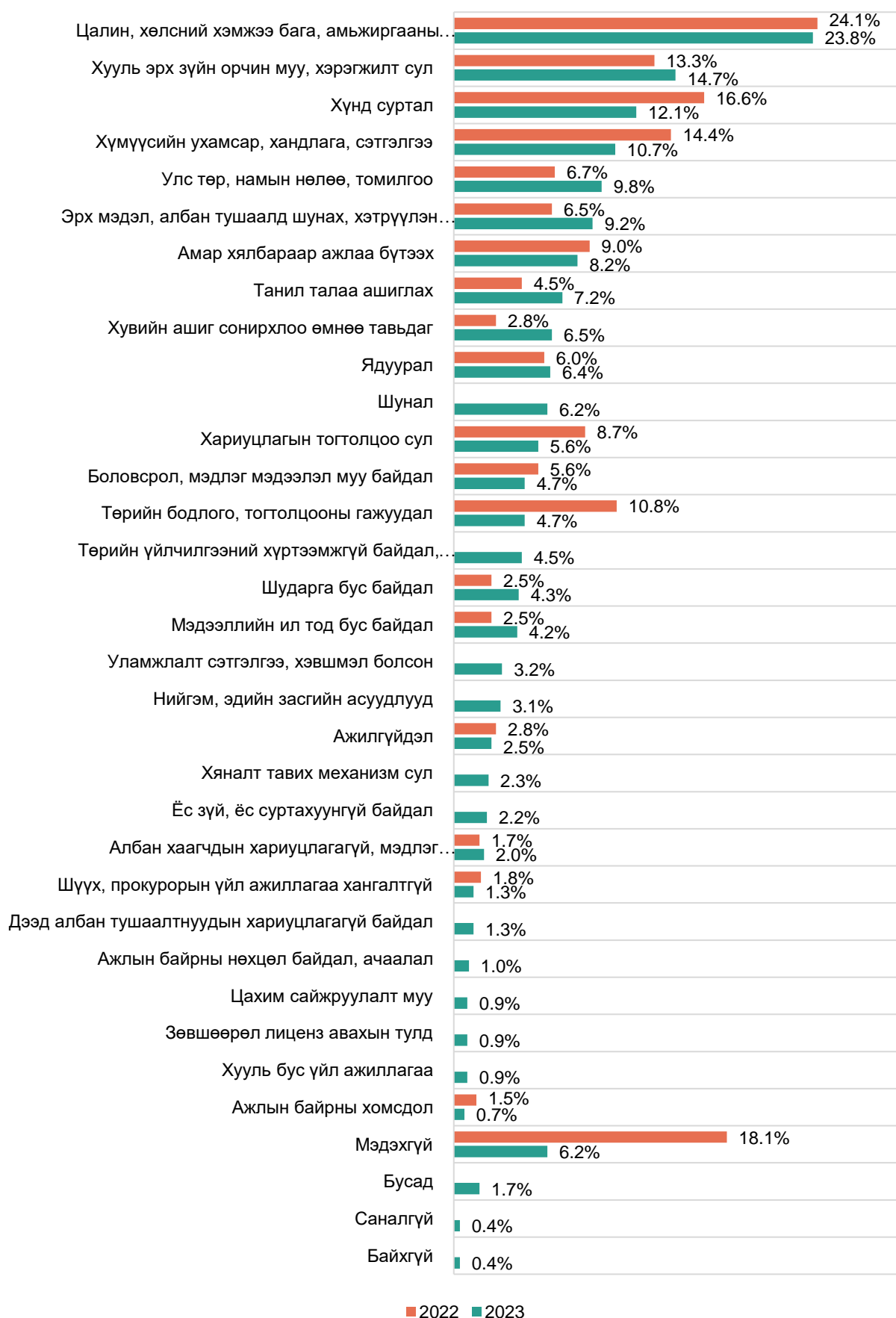
№	Байгууллагын нэр	2019	2020	2021	2022	2023
1	Шүүх	49.2%	53.3%	48.0%	51.4%	60.8%
2	Эрүүл мэндийн байгууллага	46.4%	42.6%	48.3%	52.2%	55.5%
3	Газрын алба	47.0%	42.9%	41.8%	44.6%	54.8%
4	Улс төрийн нам	35.8%	33.7%	30.5%	39.1%	46.2%
5	Төрийн захиргааны байгууллага яам, агентлаг	43.9%	35.0%	31.7%	42.5%	44.6%
6	Гаалийн байгууллага	35.4%	48.0%	36.9%	35.3%	44.4%
7	Цагдаагийн байгууллага	38.2%	33.9%	35.3%	37.1%	43.2%
8	Прокурорын байгууллага	29.9%	33.2%	29.8%	32.0%	39.9%
9	Боловсролын байгууллага	41.0%	32.9%	32.7%	41.1%	39.3%
10	Нутгийн захиргааны байгууллага	25.8%	19.6%	22.2%	33.6%	31.1%
11	Хэвлэл мэдээллийн байгууллага	15.9%	19.5%	16.1%	27.5%	28.3%
12	Татварын байгууллага	25.2%	26.7%	26.5%	31.9%	23.5%
13	Мэргэжлийн хяналтын байгууллага	33.9%	44.6%	33.4%	38.9%	20.3%
14	Хувийн хэвшил	10.4%	6.5%	10.5%	16.8%	13.5%
15	Төрийн бус байгууллага	10.8%	6.6%	11.6%	15.5%	12.3%
16	Мэдэхгүй	-	-	5.5%	0.7%	3.2%
17	Байхгүй	-	-	0.5%	0.6%	0.2%
18	Бусад	3.3%	-	0.1%	0.5%	0.1%

Судалгаанд хамрагдагсдын 60.8 хувь нь шүүх байгууллага, 55.5 хувь нь эрүүл мэндийн байгууллага, 54.8 хувь нь газрын алба, 46.2 хувь нь улс төрийн нам, 44.6 хувь нь төрийн захиргааны байгууллага яам агентлагт авлигал хамгийн түгээмэл тархсан гэж үзэж байна. Судалгаанд оролцогчдын хувьд улс төр, намын нөлөө, томилгоо, хууль эрх зүйн орчин муу, хэрэгжилт сул, төрийн үйлчилгээний хүртээмжгүй байдал, хувийн ашиг сонирхлоо өмнөө тавьдаг зэрэг нь шүүх байгууллагад авлига их тархсан гэж үзэх шалтгаан нь болжээ. Харин эрүүл мэндийн байгууллагуудын хүртээмжгүй байдал, ачаалал, цалин хөлсний хэмжээ бага байдаг нь үйлчлүүлэгчдийн бухимдлыг ихээхэн төрүүлдэг байна

2.3.2. Монгол Улс дахь авлигын шалтгаан

Судалгаанд оролцогчдоос Монгол Улс дахь авлигын үндсэн шалтгааныг та юу гэж бодож байна вэ? Гэсэн асуултад судалгаанд оролцогчдын 23.8 хувь нь цалин, хөлсний хэмжээ бага, амьжиргааны түвшин доогуур, 14.7 хувь нь хууль эрх зүйн орчин муу, 12.1 хувь нь хүнд суртал, 10.7 хувь нь хүмүүсийн ухамсар, хандлага, сэтгэлгээ, 9.8 хувь нь улс төр, намын нөлөө, томилгоо, 9.2 хувь нь эрх мэдэл, албан тушаалд шунах, хэтрүүлэн ашиглах, 8.2 хувь нь амар хялбараар ажил бүтээхийн тулд, 8.2 хувь нь танил талаа ашигласнаас болж, 6.4 хувь нь ядуурал, 6.2 хувь нь мэдэхгүй байна гэх мэтчилэн хариулжээ.

График 14. Монгол Улс дахь авлигын үндсэн шалтгаан, 2023

Тухайн байгууллага дахь авлигыг бууруулах, урьдчилан сэргийлэхийн тулд та юу хийх шаардлагатай байна вэ? Гэсэн асуултад судалгаанд оролцогчдын 11.6 хувь нь мэдээллийг ил тод, шилэн болгох, 11.7 хувь нь сургалт, сурталчилгаа, соён гэгээрүүлэх ажил зохион байгуулах, 7.4 хувь нь үнэнч шударга ажиллах, 7.0 хувь цалин хөлс, хангамжийг нэмэгдүүлэх, 6.9 хувь нь хяналт, шалгалтыг сайжруулах, 4.4 хувь нь хариуцлагын тогтолцоог сайжруулах, 4.2 хувь нь хууль, дүрэм журмыг сайжруулах, 3.2 хувь нь цахимжуулах гэх мэтээр хариулсан байна. Иргэдийн хувьд төрийн албан хаагчдын цалинг нэмэгдүүлэх, ажлын ачааллыг нь багасгах, ажлын хуваарийг жигд болгох, мөн хүн амын нийгмийн хангамжийг сайжруулснаар авлигыг бууруулах, авлигаас урьдчилан сэргийлж чадах юм гэж ихэнх нь үзэж байна. Мөн хуулийн хэрэгжилт муу, үр дүн байдаггүй учраас хуулийг чангатгах, сайжруулах, хэрэгжүүлэх тал дээр сайн анхаарч ажиллах шаардлагатай, төрийн албан хаагчдын харилцаа муу, их зантай байдаг учраас төрийн албан хаагчийн ёс зүй, харилцаа хандлагыг сайжруулах, мөн хяналт шалгалт муу, ил тод, нээлттэй байдал тааруу байдаг учраас энэ тал дээр анхаарч ажиллах шаардлагатай байгаа талаар мөн дурдаж байгаа нь дараах хүснэгтээс харагдаж байна.

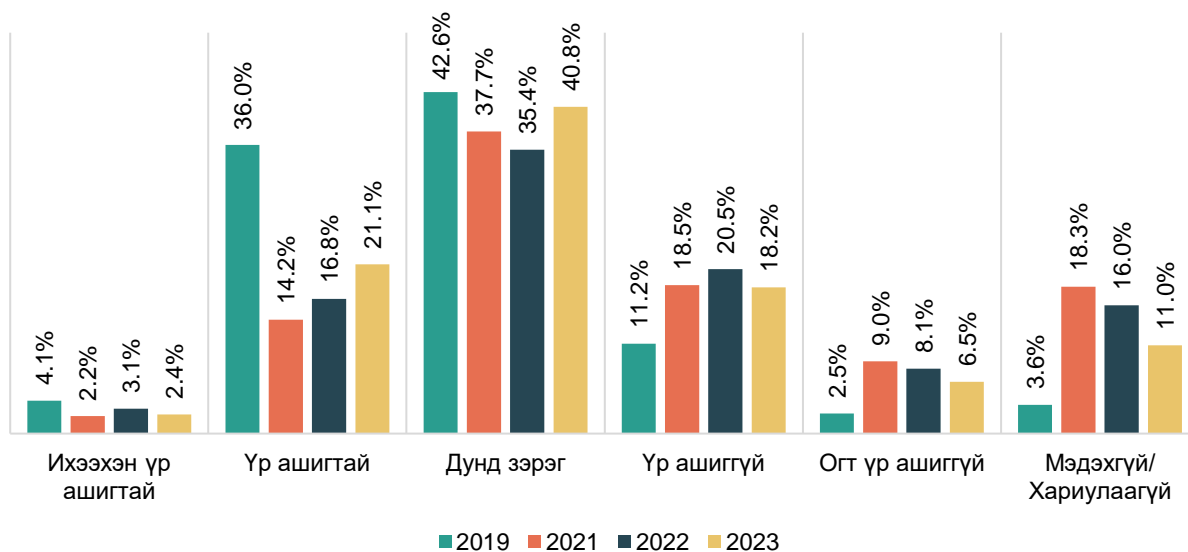
Хүснэгт 11. Тухайн байгууллага дахь авлигыг бууруулах, урьдчилан сэргийлэхийн тулд та юу хийх шаардлагатай гэж үзэж байна вэ?

№	Төрөл	Хувь
1	Сургалт, сурталчилгаа, соён гэгээрүүлэх ажил зохион байгуулах	11.7%
2	Мэдээллийг ил тод, шилэн болгох	11.6%
3	Үнэнч шударга ажиллах	7.4%
4	Цалин хөлс, хангамжийг нэмэгдүүлэх	7.0%
5	Хяналт, шалгалтыг сайжруулах	6.9%
6	Хариуцлагын тогтолцоог сайжруулах	4.4%
7	Хууль, дүрэм журмыг сайжруулах	4.2%
8	Цахимжуулах	3.2%
9	Ёс зүй, ёс суртахуунтай байх	2.5%
10	Хууль, дүрэм журмын дагуу чин сэтгэлээсээ ажиллах	2.5%
11	Хууль эрх зүйн мэдлэгийг нэмэгдүүлэх	2.0%
12	Хувь хүний хандлага, ухамсрыг сайжруулах	1.7%
13	Боловсон хүчнийг чадавхжуулах /мэдлэг боловсролыг дээшлүүлэх/	1.7%
14	Үйл ажиллагааг нээлттэй, ил тод байлгах	1.5%
15	Авлигын эсрэг хууль тогтоомжийг сайжруулах	1.5%
16	Эрх тэгш, шударга байдлыг хангах	1.3%
17	Хүнд суртлыг багасгах	1.1%
18	Чадварлаг боловсон хүчнээр хангах	1.0%
19	Төрийн үйлчилгээг түргэн шуурхай үзүүлэх	1.0%
20	Ажлын байрны чиг үүргийн дагуу ажиллах	0.9%
21	Танил талаа ашиглахгүй байх	0.8%
22	Авлига авахгүй байх	0.8%
23	Авлига өгөхгүй байх	0.7%
24	Бүтэц зохион байгуулалтаа сайжруулах	0.7%
25	Төсөв санхүүг нээлттэй ил тод болгох	0.6%
26	Сонгон шалгаруулалтыг ил тод явуулах	0.6%
27	Ажиллах нөхцөлийг сайжруулах	0.6%
28	Улс төрийн томилгоо, намаас ангид байх	0.5%
29	Залуучуудыг дэмжиж ажиллах	0.4%
30	Санал хүсэлтийг сонсож байх	0.2%
31	Судалгаа явуулах	0.1%
32	Уялдаа холбоог сайжруулах	0.04%
33	Одоо хийж байгаа үйл ажиллагааг үргэлжлүүлэн хийх	0.01%
34	Мэдэхгүй	13.7%
35	Байхгүй	2.5%
36	Саналгүй	1.9%
37	Бусад	0.5%

2.4. АВЛИГАТАЙ ТЭМЦЭХ ГАЗРЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ҮР ДҮН

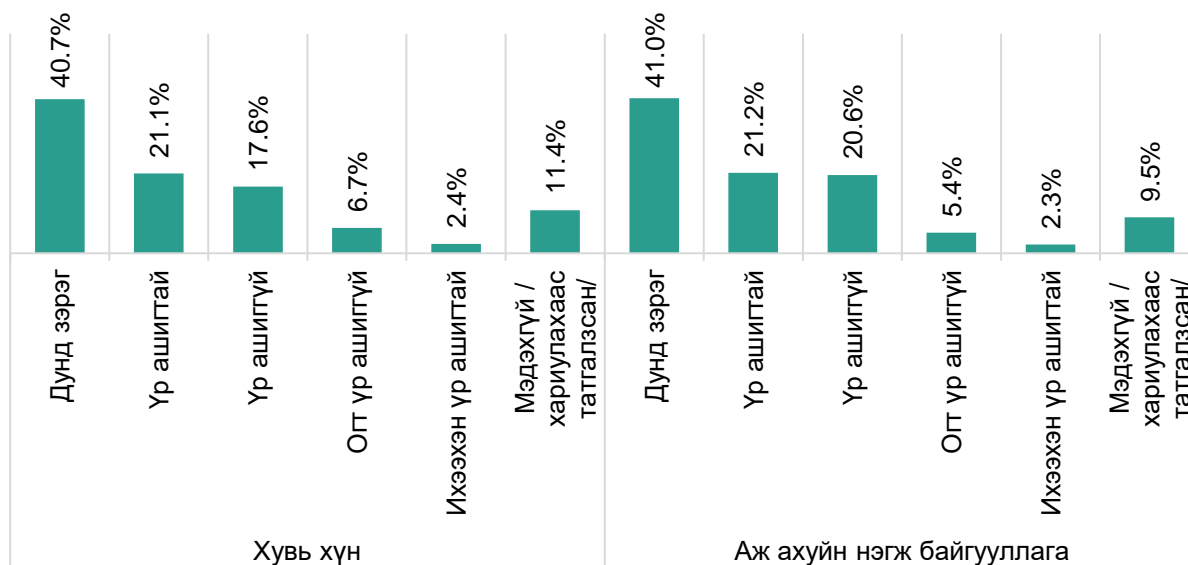
Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааны үр дүнг хэрхэн үнэлэх вэ? Гэсэн асуултад судалгаанд оролцогчдын 40.8 хувь нь дунд зэрэг, 18.2 хувь нь үр ашиггүй, 21.1 хувь нь үр ашигтай, 2.4 хувь нь ихээхэн үр ашигтай, 6.5 хувь нь огт үр ашиггүй гэж хариулсан бол, 11.0 хувь нь мэдэхгүй буюу хариулахаас татгалзжээ. Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааг үр ашигтай гэж үзсэн оролцогчдын хувь 2022 онтой харьцуулахад 4.3 хувиар өссөн нь тус газрын үйл ажиллагааны үр дүн сайжирч, олон нийтэд хүрч байгааг харуулж байна.

График 15. Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааны үнэлгээ, оноор

Байгууллага болон хувь хүмүүсийн аль аль нь авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааны үр дүнг ижил үнэлж байгааг дараах графикаас харж болно. Тухайлбал, байгууллагын 21.2 хувь нь АТГ-ын үйл ажиллагааны үр дүнг үр ашигтай гэж үзсэн бол, хувь хүмүүсийн 21.1 хувь нь үр ашигтай гэж үзсэн байна.

График 16. Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааны үр дүнг хэрхэн үнэлэх вэ?, үйлчлүүлэгчдийн төрлөөр

ДҮГНЭЛТ

Төрийн байгууллагыг авлигаас ангид байлгах, урьдчилан сэргийлэх, авлига үүсэх шалтгаан нөхцөлийг арилгах чиглэлд хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагааны нэг хэлбэр нь ШБҮ-ний судалгаа юм. Монгол Улс 2006 онд Авлигын эсрэг хуулийг баталж, энэхүү хуулийн хүрээнд Авлигатай тэмцэх газар “авлигын хэлбэр, цар хүрээ, шалтгааныг 2 жилд нэгээс доошгүй удаа судлан авлигын индексийг гарган, олон нийтэд мэдээлэх”, мөн төрийн байгууллагуудын шударга байдлыг үнэлж олон нийтэд мэдээлэх үүргийг хүлээдэг. Энэхүү үүргийн хүрээнд Авлигатай тэмцэх газар нь 2015 оноос эхлэн төрийн байгууллагуудын шударга байдлын үнэлгээний судалгааг 2 жил тутам дараалан хийж, судалгааны үр дүнг олон нийтэд мэдээлсээр иржээ. 2023 оны ГШБҮ-нд төрийн байгууллагаар үйлчлүүлж буй 10780 иргэд, аж ахуй нэгж байгууллагын төлөөллийг хамруулан судалсан судалгааны үр дүнд дараах дүгнэлтүүдийг өгч байна.

- ✓ ГШБҮ нь 2023 онд 72.8 болж өмнөх оноос 2.3 оноогоор өсөж, аймаг, нийслэлийн ЗДТГ, агентлаг, яамнуудын ил тод байдал, хариуцлагатай байдал, авлигын индекс өмнөх оноосоо сайжирсан байна.
- ✓ ГШБҮ буюу төрийн байгууллагаар үйлчлүүлэгчдийн үнэлгээнээс харахад аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ууд үйл ажиллагааны ил тод байдал, хариуцлагатай байдал дээрээ илүү анхаарч ажиллах шаардлагатай байна.
- ✓ Ил тод, хариуцлагатай байдлын индекс нь ГШБҮ тооцоход ашигласан эхний үзүүлэлт бөгөөд 2023 оны үнэлгээ 63.25 гарсан нь 2022 онтой харьцуулахад 0.2 оноогоор буурч 2021 онтой харьцуулахад 5.7 оноогоор илүү байгаа үр дүн юм.
- ✓ Ил тод болон хариуцлагатай байдлыг сүүлийн 5 жилийн үр дүнг ажиглахад “ил тод байдал” хамгийн бага үнэлгээг жил бүр авсаар ирсэн байна. Энэ нь төрийн байгууллагуудыг цаашид ил тод байдлаа сайжруулах шаардлагатайг илэрхийлж байна.
- ✓ Авлигын индексийн хувьд 2023 онд 82.6 үнэлгээ авч өмнөх оноос 5.3 оноогоор өссөн ба байгууллага, хувь, хүмүүсийн төрийн байгууллагуудын авлигын талаарх төсөөлөл нь авлигын шууд болон шууд бус тохиолдлоосоо харьцангуй бага үнэлгээ авсан байна.
- ✓ Хувь хүмүүс болон ААН, байгууллагууд хувьд төрийн байгууллагаар үйлчилгээ авахдаа нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив зэргийг үйлчилгээ авахаас өмнө болон дараа, авч байхдаа, тусгай баяр, тэмдэглэлт өдрөөр өгөх хандлагатай байна. Мөн түүнчлэн ихэнх иргэд, ААН байгууллагууд үйлчилгээ авахдаа нэмэлт төлбөр, шууд ба шууд бус бэлэг, хандив өгөх болсон шалтгаан нь талархлаа илэрхийлж, ажлаа хурдан бүтээхийн тулд өгдөг байна.
- ✓ Судалгаанд оролцогчдын хувьд Монгол Улсад авлига түгээмэл байна гэж үзэж байгаа ба ирэх 2 жилийн хугацаанд авлигын түвшин өөрчлөгдөхгүй хэвээр байна гэж төсөөлжээ.
- ✓ Монгол Улсад 2023 онд авлига хамгийн их тархсан институтийг “Шүүхийн байгууллага” тэргүүлсэн байгаа ба үүний дараагаар “Эрүүл мэндийн байгууллага”, “Газрын алба”, “Улс төрийн нам”, “Төрийн захиргааны байгууллага яам, агентлаг” зэрэг байгууллагууд эрэмбэлэгдэж байна. Энэхүү үр дүнг 2022 онтой мөн харьцуулахад Шүүх, Газрын алба, Эрүүл мэндийн байгууллага гурав 2023 онд дараалан эхний 3-д эрэмбэлэгдсэн тул эдгээр байгууллагуудад тархсан авлигыг

бууруулах, таслан зогсоох тал дээр нэн тэргүүнд анхаарал хандуулж ажиллах хэрэгцээ, шаардлага байна.

- ✓ Монгол Улс дахь авлигын үндсэн шалтгаанд цалин, хөлсний хэмжээ бага, амьжиргааны түвшин доогуур, хууль эрх зүйн орчин муу, хэрэгжилт сул, хүнд суртал, хүмүүсийн ухамсар, хандлага, сэтгэлгээ, улс төр, намын нөлөө, томилгоо, эрх мэдэл, албан тушаалд шунах, хэтрүүлэн ашиглах, төрийн үйлчилгээний хүртээмжгүй байдал, танил талаа ашиглах, амар хялбараар ажлаа бүтээх гэх мэт шалтгаануудыг дурджээ.
- ✓ Харин тухайн байгууллага дахь авлигыг бууруулахын тулд сургалт, сурталчилгаа, соён гэгээрүүлэх ажил зохион байгуулах, мэдээллийг ил тод, шилэн болгох, үнэнч шударга ажиллах, цалин хөлс, хангамжийг нэмэгдүүлэх, хяналт, шалгалтыг сайжруулах, хариуцлагын тогтолцоог сайжруулах, бууль, дүрэм журмыг сайжруулах, боловсон хүчнийг чадавхжуулах /мэдлэг боловсролыг дээшлүүлэх/, цахимжуулах зэрэг ажлуудыг дурджээ.
- ✓ АТГ-ын үйл ажиллагааг ихээхэн үр ашигтай гэж хариулсан хариултын хувь өмнөх оноос 0.7, үр ашиггүй гэсэн нь 2.3, огт үр ашиггүй гэсэн нь 1.6 хувиар буурч, дунд зэрэг болон үр ашигтай гэж хариулсан хувь хүн, ААН байгууллагуудын хувь 5.4 ба 4.3-аар тус тус нэмэгджээ.

ХАВСРАЛТУУД

ХАВСРАЛТ 1. ТҮҮВРИЙН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ХУВААРИЛАЛТ

№.	Байгууллагын нэр	Албан хаагч
1	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам	120
2	Барилга, хот байгуулалтын яам	120
3	Батлан хамгаалах яам	120
4	Боловсрол, шинжлэх ухааны яам	120
5	Гадаад харилцааны яам	120
6	Зам, тээврийн хөгжлийн яам	120
7	Сангийн яам	120
8	Соёлын яам	100
9	Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яам	120
10	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам	120
11	Хууль зүй, дотоод хэргийн яам	120
12	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	120
13	Эрүүл мэндийн яам	120
14	Эрчим хүчний яам	120
15	Эдийн засаг, хөгжлийн яам	100
16	Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яам	100
17	Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газар	100
18	Онцгой байдлын ерөнхий газар	120
19	Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газар	120
20	Стандарт, хэмжил зүйн газар	100
21	Цаг уур, орчны шинжилгээний газар	100
22	Гаалийн ерөнхий газар	120
23	Татварын ерөнхий газар	120
24	Цагдаагийн ерөнхий газар	120
25	Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар	120
26	Архивын ерөнхий газар	120
27	Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар	120
28	Гадаадын иргэн, харьяатын газар	100
29	Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар	120
30	Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар	120
31	Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газар	120
32	Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газар	100
33	Биеийн тамир, спортын улсын хороо	100
34	Соёл, урлагийн газар	100
35	Иргэний нисэхийн ерөнхий газар	100
36	Ашигт малтмал, газрын тосны газар	120
37	Мал эмнэлгийн үржлийн газар	120
38	Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газар	120
39	Оюуны өмчийн газар	100
40	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөгжлийн ерөнхий газар	120
41	Төрийн худалдан авах ажиллагааны газар	120
42	Усны газар	100
43	Үндэсний геологийн алба	100
44	Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар	120
45	Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн хяналт, зохицуулалтын газар	100
46	Боловсролын ерөнхий газар	100
47	Ойн газар	100
48	Шүүхийн шинжилгээний ерөнхий газар	100
49	Төрийн цахим үйлчилгээний зохицуулалтын газар	100
50	Архангай аймгийн ЗДТГ	180

No.	Байгууллагын нэр	Албан хаагч
51	Баян-Өлгий аймгийн ЗДТГ	180
52	Баянхонгор аймгийн ЗДТГ	180
53	Булган аймгийн ЗДТГ	180
54	Говь-Алтай аймгийн ЗДТГ	180
55	Говьсүмбэр аймгийн ЗДТГ	150
56	Дархан-Уул аймгийн ЗДТГ	180
57	Дорноговь аймгийн ЗДТГ	180
58	Дорнод аймгийн ЗДТГ	180
59	Дундговь аймгийн ЗДТГ	180
60	Завхан аймгийн ЗДТГ	180
61	Орхон аймгийн ЗДТГ	180
62	Өвөрхангай аймгийн ЗДТГ	180
63	Өмнөговь аймгийн ЗДТГ	180
64	Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ	180
65	Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ	180
66	Төв аймгийн ЗДТГ	180
67	Увс аймгийн ЗДТГ	180
68	Ховд аймгийн ЗДТГ	180
69	Хөвсгөл аймгийн ЗДТГ	180
70	Хэнтий аймгийн ЗДТГ	180
71	Нийслэлийн ЗДТГ	180
72	Багануур дүүргийн ЗДТГ	150
73	Багахангай дүүргийн ЗДТГ	150
74	Баянгол дүүргийн ЗДТГ	150
75	Баянзүрх дүүргийн ЗДТГ	150
76	Налайх дүүргийн ЗДТГ	150
77	Сонгинохайрхан дүүргийн ЗДТГ	150
78	Сүхбаатар дүүргийн ЗДТГ	150
79	Хан-уул дүүргийн ЗДТГ	150
80	Чингэлтэй дүүргийн ЗДТГ	150
Нийт		10,780

ХАВСРАЛТ 2. ГШБУ – 2023, ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ҮР ДҮН

№	Байгууллагын нэр	Ил тод байдал	Хариуцлагатай байдал	Авлигын эрсдэлийн индекс	Авлигын талаарх төсөөлөл	Авлигын шууд тохиолдол	Авлигын шууд бус тохиолдол	Авлигын индекс	ГШБУ
Яам		58.6	70.3	64.5	64.6	93.6	92.9	83.7	74.1
1	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам	37.9	70.9	54.4	67.3	99.4	100.0	88.9	71.6
2	Барилга, хот байгуулалтын яам	43.4	72.0	57.7	57.5	97.5	100.0	85.0	71.3
3	Батлан хамгаалах яам	71.3	78.9	75.1	73.9	93.9	94.7	87.5	81.3
4	Боловсрол, шинжлэх ухааны яам	57.6	67.7	62.6	60.9	98.4	96.1	85.1	73.9
5	Гадаад харилцааны яам	70.6	73.0	71.8	68.9	100.0	100.0	89.6	80.7
6	Зам, тээврийн хөгжлийн яам	65.0	74.2	69.6	68.7	98.8	91.6	86.4	78.0
7	Сангийн яам	60.2	70.1	65.2	70.6	98.3	82.4	83.8	74.5
8	Соёлын яам	69.4	75.0	72.2	73.9	100.0	99.0	90.9	81.6
9	Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яам	53.1	71.6	62.4	57.2	100.0	98.1	85.1	73.7
10	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам	36.2	54.0	45.1	49.7	90.8	77.5	72.7	58.9
11	Хууль зүй, дотоод хэргийн яам	49.5	57.1	53.3	52.9	84.1	84.6	73.9	63.6
12	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	72.7	81.6	77.1	71.7	99.1	100.0	90.3	83.7
13	Эрүүл мэндийн яам	55.4	66.3	60.9	58.9	59.4	84.4	67.5	64.2
14	Эрчим хүчний яам	66.1	68.8	67.4	65.0	84.1	88.5	79.2	73.3
15	Эдийн засаг, хөгжлийн яам	63.3	70.3	66.8	66.2	95.5	90.9	84.2	75.5
16	Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яам	66.0	73.1	69.6	71.2	98.1	98.4	89.2	79.4
Агентлаг		63.6	72.2	67.9	68.1	94.6	93.2	85.3	76.6
17	Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газар	75.0	76.8	75.9	68.2	100.0	100.0	89.4	82.6
18	Онцгой байдлын ерөнхий газар	51.1	80.0	65.6	76.4	99.9	94.4	90.2	77.9
19	Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газар	70.8	87.1	78.9	76.1	100.0	100.0	92.0	85.5
20	Стандарт, хэмжил зүйн газар	88.5	90.6	89.6	93.0	100.0	100.0	97.7	93.6
21	Цаг уур, орчны шинжилгээний газар	83.3	79.7	81.5	79.8	100.0	100.0	93.3	87.4
22	Гаалийн ерөнхий газар	49.5	60.1	54.8	50.6	80.6	69.4	66.9	60.8
23	Татварын ерөнхий газар	63.8	69.7	66.8	67.4	93.9	91.8	84.4	75.6
24	Цагдаагийн ерөнхий газар	50.3	58.9	54.6	51.7	87.8	87.4	75.6	65.1
25	Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар	68.0	74.0	71.0	69.5	99.5	100.0	89.7	80.3
26	Архивын ерөнхий газар	66.1	80.0	73.0	76.1	100.0	99.0	91.7	82.4
27	Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар	67.4	62.5	65.0	62.4	100.0	99.0	87.1	76.1
28	Гадаадын иргэн, харьяатын газар	77.9	84.0	81.0	82.7	100.0	100.0	94.2	87.6
29	Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар	54.9	66.6	60.8	63.2	86.5	82.6	77.4	69.1
30	Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар	64.9	74.3	69.6	77.6	99.5	98.9	92.0	80.8
31	Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газар	56.9	65.1	61.0	62.8	84.5	64.3	70.5	65.8
32	Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газар	59.1	75.0	67.0	65.1	98.5	100.0	87.9	77.4
33	Биеийн тамир, спортын улсын хороо	48.6	58.2	53.4	55.2	70.3	51.1	58.9	56.1
34	Соёл, урлагийн газар	66.0	70.1	68.0	66.7	96.0	95.2	85.9	77.0
35	Иргэний нисэхийн ерөнхий газар	38.3	61.8	50.1	48.8	68.6	89.4	68.9	59.5
36	Ашигт малтмал, газрын тосны газар	64.1	63.8	64.0	63.0	79.1	88.9	77.0	70.5
37	Мал эмнэлгийн ерөнхий газар	74.3	76.9	75.6	65.8	100.0	100.0	88.6	82.1
38	Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газар	39.3	59.0	49.1	53.2	100.0	100.0	84.4	66.8
39	Оюуны өмчийн газар	70.1	77.6	73.9	72.5	100.0	100.0	90.8	82.4
40	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөгжлийн ерөнхий газар	54.1	66.7	60.4	68.7	87.5	90.8	82.3	71.4
41	Төрийн худалдан авах ажиллагааны газар	74.9	78.3	76.6	73.5	98.8	100.0	90.8	83.7
42	Усны газар	56.8	62.4	59.6	60.6	95.5	89.0	81.7	70.7
43	Үндэсний геологийн алба	61.4	68.9	65.1	67.7	100.0	100.0	89.2	77.2
44	Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар	58.5	73.7	66.1	78.4	98.5	99.1	92.0	79.1
45	Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн хяналт, зохицуулалтын газар	74.1	74.7	74.4	63.5	100.0	100.0	87.8	81.1

№	Байгууллагын нэр	Ил тод байдал	Хариуцлагатай байдал	Авлигын эрсдэлийн индекс	Авлигын талаарх төсөөлөл	Авлигын шууд тохиолдол	Авлигын шууд бус тохиолдол	Авлигын индекс	ГШБҮ
46	Боловсролын ерөнхий газар	68.9	81.8	75.3	68.1	99.4	100.0	89.2	82.2
47	Ойн газар	63.7	74.7	69.2	70.6	98.2	86.3	85.1	77.1
48	Шүүхийн шинжилгээний ерөнхий газар	59.1	68.7	63.9	66.2	100.0	98.9	88.4	76.1
49	Төрийн цахим үйлчилгээний зохицуулалтын газар	79.7	79.6	79.7	82.9	100.0	100.0	94.3	87.0
ЗДТГ		51.0	59.9	55.4	55.6	88.4	87.4	77.1	66.3
50	Архангай аймгийн ЗДТГ	48.8	60.9	54.9	58.0	87.2	90.9	78.7	66.8
51	Баян-Өлгий аймгийн ЗДТГ	47.4	59.3	53.4	55.9	91.4	61.6	69.6	61.5
52	Баянхонгор аймгийн ЗДТГ	58.4	62.4	60.4	55.0	95.9	93.8	81.6	71.0
53	Булган аймгийн ЗДТГ	67.5	80.1	73.8	71.7	100.0	100.0	90.6	82.2
54	Говь-Алтай аймгийн ЗДТГ	51.5	61.0	56.2	57.8	95.4	95.4	82.9	69.6
55	Говьсүмбэр аймгийн ЗДТГ	58.3	72.7	65.5	78.4	99.4	99.3	92.4	78.9
56	Дархан-Уул аймгийн ЗДТГ	46.1	53.1	49.6	48.9	86.1	92.4	75.8	62.7
57	Дорноговь аймгийн ЗДТГ	49.4	53.7	51.5	51.8	94.2	91.2	79.0	65.3
58	Дорнод аймгийн ЗДТГ	57.9	61.5	59.7	64.5	92.5	92.7	83.2	71.5
59	Дундговь аймгийн ЗДТГ	53.2	61.7	57.4	56.3	90.7	88.4	78.5	67.9
60	Завхан аймгийн ЗДТГ	55.4	60.7	58.1	49.2	90.8	91.0	77.0	67.5
61	Орхон аймгийн ЗДТГ	32.4	49.4	40.9	36.9	64.3	74.0	58.4	49.7
62	Өвөрхангай аймгийн ЗДТГ	63.8	70.3	67.1	67.8	99.4	98.9	88.7	77.9
63	Өмнөговь аймгийн ЗДТГ	53.4	57.6	55.5	53.1	95.0	76.9	75.0	65.3
64	Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ	51.2	57.8	54.5	56.5	79.6	76.9	71.0	62.7
65	Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ	46.8	55.6	51.2	49.3	97.1	89.0	78.4	64.8
66	Төв аймгийн ЗДТГ	42.7	52.4	47.6	45.5	72.1	70.3	62.6	55.1
67	Увс аймгийн ЗДТГ	36.8	52.9	44.9	46.8	64.2	85.2	65.4	55.1
68	Ховд аймгийн ЗДТГ	40.1	51.2	45.6	48.0	89.0	87.8	74.9	60.3
69	Хөвсгөл аймгийн ЗДТГ	54.0	60.2	57.1	54.9	100.0	97.9	84.3	70.7
70	Хэнтий аймгийн ЗДТГ	50.1	55.8	52.9	55.3	74.6	79.8	69.9	61.4
71	Нийслэлийн ЗДТГ	57.1	66.8	62.0	60.8	85.9	90.0	78.9	70.4
Дүүргийн ЗДТГ		57.8	68.3	63.0	62.6	89.8	93.2	81.9	72.4
72	Багануур дүүргийн ЗДТГ	41.6	56.6	49.1	53.6	95.6	94.1	81.1	65.1
73	Багахангай дүүргийн ЗДТГ	55.0	63.5	59.2	58.5	85.7	95.8	80.0	69.6
74	Баянгол дүүргийн ЗДТГ	47.2	72.3	59.7	61.3	93.7	96.2	83.8	71.7
75	Баянзүрх дүүргийн ЗДТГ	66.6	75.7	71.1	71.6	100.0	99.3	90.3	80.7
76	Налайх дүүргийн ЗДТГ	70.6	71.0	70.8	74.9	98.1	99.2	90.7	80.8
77	Сонгинохайрхан дүүргийн ЗДТГ	53.7	57.3	55.5	48.2	56.2	69.6	58.0	56.7
78	Сүхбаатар дүүргийн ЗДТГ	75.1	77.7	76.4	74.6	100.0	100.0	91.5	84.0
79	Хан-уул дүүргийн ЗДТГ	56.0	67.7	61.8	58.2	78.6	84.8	73.9	67.9
80	Чингэлтэй дүүргийн ЗДТГ	54.1	73.0	63.6	62.4	100.0	100.0	87.5	75.5

ШУДАРГА ЁС,
ХӨГЖИЛ
ДЭВШИЛД

Энэхүү судалгааны тайланг “Авлигатай тэмцэх газар”-ын захиалгаар “Эс Ай Си Эй” ХХК бэлтгэв. Тайланд тусгагдсан мэдээлэл нь захиалагчийн өмч тул зөвшөөрөлгүйгээр хуулбарлах, хувилан олшруулахыг хориглоно.

ЭС АЙ СИ ЭЙ ХХК

Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг, 8 хороо,
Ж.Самбуугийн гудамж, Блюмон оффис, 7 давхар

Утас: 70126009

Цахим хуудас: www.sica.mn

И-мэйл: information@sica.mn